MIELŐTT SZÜRKÜLNEK A SZÍNEK

SZABÓ FERENC versei

TRIZNYA MÁTYÁS akvarelljei

Róma 1987

Szabó Ferenc S.J.

1931-ben született a zala megyei Kálocfán. 1950-ben érettségizett, majd egy-egy évet az egri és a szombathelyi szemináriumban tanult. 1953-ban Budapesten az Idegen Nyelvek Főiskoláján kezdte a magyar-francia szakot, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatta. 1953-ban lépett a jezsuita rendbe. 1956-ban külföldre jött: Leuvenben a vallon jezsuiták főiskoláján végezte rendi tanulmányait. 1962-ben szentelték pappá Brüsszelben. 1966 végén teológiai doktorátust szerzett a párizsi katolikus egyetemen. Húsz éve dolgozik Rómában; a Vatikáni Rádió magyar tagozatának vezetője. Filozófiai, teológiai és irodalomkritikai tanulmányok mellett az újabb fél évtizedben költeményekkel és műfordításokkal is jelentkezik.

MIELŐTT SZÜRKÜLNEK A SZÍNEK

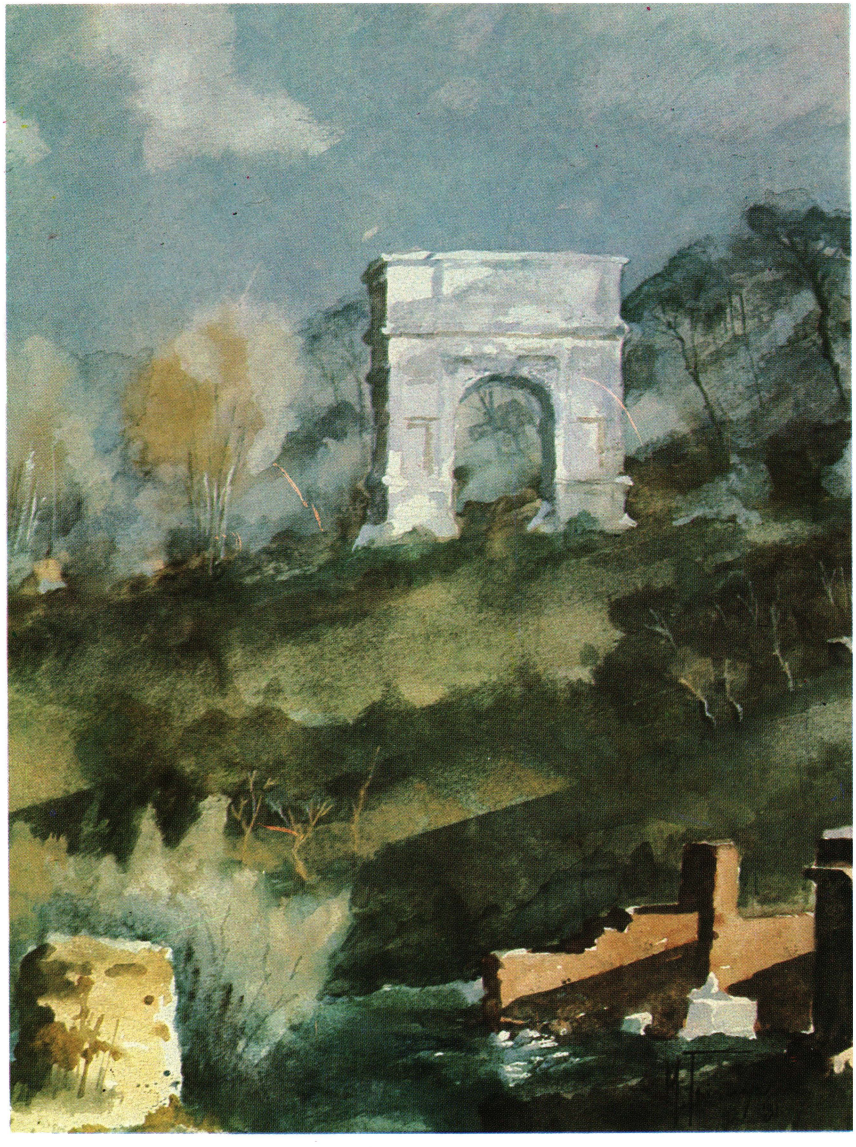

1. Titus diadalíve - *L'Arco di Tito.*

MIELŐTT SZÜRKÜLNEK A SZÍNEK

Triznya Mátyásnak

Embert nem látsz de él
a kutak kertek kövek lelke
tört oszlopok tövén
a múlandóság meditál
píneák kitárt tenyerén
arany-áldásként csorog le a fény
bár napot nem lelsz seholsem
a teremtő tűz belőled fakad
s te színezed az árnyakat

Szíved szemével lásd a létezőket
hogy esengnek öröklétre vágynak
add át tüzét a mediterrán nyárnak
adj nékik új életet — csodást
örökítsd meg a lángolást
vedd fel a képbe mentsd meg őket
mielőtt szürkülnek a színek

2. Via Appia Antica.

TRIZNYA MÁTYÁS AKVARELLJEI

Barátainknak szánjuk közös albumunkat: Triznya Mátyás jónéhány akvarelljének színes reprodukciói és az én válogatott verseim társítását közel két évtizedes barátságunk magyarázza. Verseim az elmúlt években megjelent kötetekből jórészt már ismertek. Most egy csokornyit olasz fordításban is közlünk — Szász Éva jóvoltából —, így a magyarul nem tudók is némi fogalmat alkothatnak költészetemről. Egyébként a versek önmagukért beszélnek.

Talán nem fölösleges e bevezető Triznya Mátyás akvarelljeiről. Előbb a katalógusokhoz írt bevezetőkből, a kiállítások alkalmával megjelent ismertetőkből idézek néhányat; utána megszólaltatom magát a festőt, végül elmondom, hogyan látom én Triznya Mátyás képeit. Az életrajzi adatokat és a kiállítások jegyzékét a könyv végén találja az érdeklődő. Az idegen nyelvű ismertetések, kritikák a « Triznya kocsma » nem magyar látogatói tájékoztatására szolgálnak. Egyébként az évek során Matyi képeinek jórésze elkerült Rómából más tájakra: a kiállítások alkalmával megvették őket a látogatók, vagy a festő maga elajándékozott belőlük néhányat, pl. az esztergomi Keresztény Múzeumnak.

* * *

Kerényi Károly abban látta a festészet hatalmát, hogy beleviszi a házakba, a sírokba az *áriát*, a levegőt. « A római ház vak volt: szobái inkább sötétek, mint világosak, hogy kívül tartsák a túlságosan nagy fényt. A festészet vitte beléjük az árián kívül a szemet is. Ezt teszi Triznya Mátyás festészete most. Szemet és levegőt visz be a szobába, ahol egy képe függ. »

Cs. Szabó László 1974-ben Londonban írta róla egyik katalógusához:

« Hozzájárul a mai művészet elevenségéhez, hogy egymás mellett él, heves dialógusban, figuratív és nem-figuratív alkotás. Triznya Mátyás figuratív festő. De csak bizonyos határig. Felismerhetőn tolmácsolja azt, amit lát s amit vele együtt mi is látunk. Csakhogy akvarelljein az érzékelhető világ tükörképe egy kis rést nyit az érzékfölöttire is. Tolmácsol valamit, amit mi már nem látunk. Spirituális művész: *áhitatos* lencse a szeme.

Hosszú évek óta figyelem fejlődését, azaz elmélyülését. S széles történelmi ismeretének állandó bővülését is. Ismerete behatol festői látásmódjába. Ezért érzékeli és érzékelteti a *Numen*-t a dolgokban. Római képein, a háztetők alól még nem emigráltak a tűzhelyőrző istenek. Még istenek laknak a Palatinus érzékeny fatörzseiben. Basilicata és Asturias parti szikláiban. S ahol a száraz, forró szelek istene lakik: a dél-francia Durance völgyben. Nemcsak néző, némileg pap is vagyok vízfestményei előtt, mintha letakart fővel áldoznék egy békeoltárnál. A színben és formában a láthatatlan *Numen*-nek. »

Tűz Tamás költő azt vette észre, hogy Triznya akvarelljeiben « a természet isteni csodái — amelyeket gyakran elfelejtünk — életre kelnek: fák, bokrok, vizek, kövek, felhők — állandóan változó világ tárul szemünk elé. És éppen ebben van a művész varázsereje, hogy megragadja, megörökíti az illanó pillanatot, jó sebész módjára megmenti az életet. A művész szeme és ecsetje újrateremti a világot. »

Heide *Seele* írta a *Rhein-Neckar-Zeitung*ban az 1984 májusában Heidelbergben rendezett kiállítás után:

« A magyar festő 1949-ben telepedett le Rómában, ahol igazi római lett. Elsősorban a római fény érdekli és természetesen a múlttal való találkozás is. Mert Rómában a nagy művészi alkotások nem elzárt múzeumi műemlékek, hanem a mindennapi élet részei. Erwin Kuntz pontosan ezt a gondolatot látja megvalósulni Triznya római vízfestményeiben. Például az antik köveket milyen könnyed ecsetvonásokkal, s mégis úgy festi meg, hogy azok az öröklétre emlékeztetnek. (...) Virágcsendéleteit is nagy tartózkodás, finomság és nemes érzékenység jellemzi. (...) Az akvarellek a tiszta vízfestés technikájával készültek. A művész nagy gondot fordított a különböző szín-érték kezelésére, akár egy ablakban pirosló muskátli, akár egy ernyős fenyő vagy egy antik szobor torzója a kép témája. »

Közben már a pesti művészetkedvelők, a « Triznya-kocsmá »-ban megfordult hazai jóbarátok is láthattak egy gyűjteményt Matyi akvarelljeiből a Magyarországi Olasz Kultúrintézetben 1984 novemberében. A képek felidézhették nekik római élményeiket. Hiszen, ahogy ezt jól megfigyelte *Kabdebó* Tamás (*Új Látóhatár*, 1986/1: « Vedute di Triznya »): « Triznya Mátyás római pol-

3. A Palatinusz fái - *Alberi del Palatino*.

gár: ízlése, történelmi ismereteinek háttere, munka- és lakhelye, leélt éveinek dandárjai, baráti körének fókusza, ifjúkori aspirációinak központi állomáshelye, elsőrendű téma- és állandó ihletforrása: Róma. » Ezért tehetett amolyan « római sétákat » Kabdebó Tamás Triznya képeinek emlékeivel, keresve az ihletforrások « helyrajzát ». « Tűnődhetünk — olvassuk a remek esszében —, mi az, amit mi már nem látunk, de — légyen a kép akvadukt, régi római városfal, Tiberis-híd, kertrészlet, utca, házfal, pasquino-ábrázolás — mégis megsejtünk? Talán a történelmi folytonosság, ami részben egyedivé teszi az ábrázolt tárgyat, a vedutát — tán az elhelyezés, a látószög, amely a régi falat a mai Rómával köti össze. Talán a festő láttató képessége is, mellyel a szemlélőt egy bizonyos ponton helyezi a képbe: azt látjuk, amit ő mutat; a 'lényegtelen' elemek elmaradnak, a festő által válogatott forma és színkombinációk ragadják el képzeletünket. »

Most pedig szólaltassuk meg magát a festőt. (A mini-interjú — egy bevezetővel és a következő eszmélődéssel — a Vatikáni Rádió magyar adásában hangzott el 1984. aug. 26-án).

— *Kik voltak mestereid?*

— Gyerekkorom óta sokat jártam múzeumokba és kiállításokra, nagyon szerettem Munkácsy, Paál László, Bernáth Aurél és Egry József képeit. Aztán, a negyvenes évek elején, Varga Nándorhoz jártam be a Főiskolára. Ő kiváló festő és grafikus volt, a Képzőművészeti Főiskola tanára. Tőle sokat tanultam, például, hogy részletes pontos rajzzal is lehet egységet teremteni.

— *És Szőnyitől, apósodtól mit tanultál?*

— Szőnyit a mai napig is igazi mesteremnek tartom, mert ő minden megjegyzésével, hozzászólásával a lényegre mutatott rá. Tőle elsősorban talán azt tanultam, hogy a kép tartalmi telítettsége és formai kompozíciója egyforma arányban kell hogy legyenek. Ezt technikailag. Spirituálisan pedig a legjellemzőbb rá, amit Rabinovszky Máriusz írt róla egyik kiállításával kapcsolatban: « Szőnyi szemei bámuló szemek, lelke ámuló lélek. »

— *Főleg akvarelleket festesz, miért?*

— Mások gyerekkori-iskolai gombfesték élményeivel ellentétben, az akvarellt én aránylag későn, 20-22 éves koromban ismertem meg. Első festés-élményeim az olajfestékekhez kötődnek. Ugyanis egyszer karácsonyra Apámtól szép, nagy doboz, jól felszerelt olajfesték készletet kaptam. 6-7 éves lehettem. A lenolaj és a terpentin remek illatát hamar megszerettem. Később, mikor Zebegényben Zsuzsának, Szőnyi lányának, udvaroltam és megismertem Szőnyit, Elekfyt, Berényt és Vass Elemért, akkor jött az akvarell-élmény, akkor döbbentem rá, hogy mit lehet csinálni a vízfestékkel, méghozzá milyen kis felületen. A friss és tiszta színek, a finoman szövődő, selymes tónusok, a kész lap közvetlen könnyedsége, hamar meggyőztek. Képeim azóta is kicsinyek, most már talán azért is, mert magamban azoknak szánom őket, akiknek a lakásába egy nagyobb kép be sem férne.

— *Megfigyeltem, hogy képeiden — kivéve az aktokat — nem szerepelnek emberi alakok. Hogyan magyarázzam ezt?*

— Talán mert kíváncsibb vagyok az ember művére, mint magára az emberre és arra, hogy ez a mű hogyan illeszkedik bele a természetbe. Majdnem minden képemen megtalálhatod az embernek valamiféle alkotását, amint az a természettel keveredik. Igazad van, legszívesebben tájképeket festek, szép nagy egeket, fákat és virágokat.

— *Egy bizonyos természet-misztikát, pantheizmust is érzek képeidet szemlélve. Tudom, hogy érdekel a keleti (főleg kínai) bölcselet. Nem ez volt hatással rád? Keleten az ember — a művész — szinte összeolvad a természettel?*

— Hát persze. Kinek a szíve nem melegszik fel, mikor a Taoról olvas, hogy az út a fontos, nem pedig a cél. A kínai piktúra nagyon gazdag és változatos, igazán kár hogy nálunk — itt Európában — oly keveset ismerünk belőle, így hatásról nem igen lehet beszélni. A tussal és akvarellel festett tekercs-képeik felnagyított kidolgozottsága, a természetbe beleágyazott emberi architektúra egysége a természettel: ezek a Tang és a Sung korabeli kifinomult festészet főbb karaktervonásai. A későbbi japán fametszetek népszerűsítő interpretálása folytán ma már a világ általános képzőművészeti örökségéhez tartoznak.

* * *

4. Kis római kút - *Fontanella romana.*

Hogyan látom Triznya Mátyás akvarelljeit?

Sok mai ún. « modern » festő képe előtt az embert kellemetlen érzés fogja el: a szenzáció-keresés, a « még nem látott » fitogtatása, a non-figuratív káosza kísért: valami abszurd életérzés fejeződik ki. Széttört világ, a Teremtés törmeléke, a Szépség hullája körül. Leltárba veszik a pusztulást, miként bizonyos mai irodalom is (pl. Beckett írásai). A formák legfeljebb már csak a hasznosat szolgálják a technikai civilizáció lélektelen építkezésében. Ezzel szemben Triznya akvarelljei *szépek*, a Szépség itt a Teremtőt dicséri.

Költészetben és képzőművészetben a nagy képrombolás a szürrealizmussal kezdődött. Kifejezetten megtagadták, elvetették a Szépséget, amely még Baudelaire-nél az Isten egyik neve. A fiatal Rimbaud-t is kísértette ez az anarchia. « Egy este térdemre ültettem a Szépséget. — És keserűnek találtam. És átkozni kezdtem. » (*Une Saison en Enfer*) De a látnok költőzseninél ez csak átmeneti lelkiállapot volt. Később megváltoztatta álláspontját: « Mindez elmúlt. Ma már tudom üdvözölni a Szépséget. » André Breton és társai ezt nem tudták neki megbocsátani: « Rimbaud-nak nem lehet megbocsátani azt, hogy el akarta hitetni velünk: másodszor elszabadult, pedig valójában visszatért a börtönbe. » A szürrealisták ambíciója az volt, hogy kifeszítsék a Teremtés kapuját. Valami abszolút, mágikus *tudást* kerestek, nem a szép szemlélése volt a cél, hanem a titkos megismerés, — a teljesen új teremtés. Szétzúzták a Teremtést, de utána maradt a káosz (nem a Teremtés előtti, hanem utáni). Itt már nincsenek színek, hanem csupán valami szuroksötét szem fénylik feketén (a szürrealisták kedvenc « színe » a fekete!) A *nihil* üvegszeme szuggerál.

Nem arról van szó, hogy a naturalizmust vagy a valót *másoló* realizmust sírjuk vissza. Az igazi festészet egyébként sohasem volt másolás, hanem látomás, kifejezés és újrateremtés. (Csak az ún. kritikai realizmus beszélt tükrözésről). A Szépség pusztulását siratjuk. Ezért nagy öröm Triznya Mátyás képeinek szemlélése. A festő a szív szemével behatol a dolgokba, hogy egybeessék azzal, ami bennük egyedi és ezért tulajdonképpen kifejezhetetlen. De mint a költő, a festő is éppen a kimondhatatlant, a kifejezhetetlent idézi meg a látomásban,

5. Márványlépcsők - *Scale di marmo.*

hogy kifejezze — fénnyel, formákkal és színekkel — azt ami az egyediben egyetemes, az illanóban örök, és ezt úgy teszi, hogy belevetíti a lényekbe lelkét, indulatát, csodálatát. Egybeesik a teremtő mozdulattal.

Triznya akvarelljeinek kövei, házai, virágai vagy fái nem fényképek, hanem a látomásból újjáalkotott *érzékletes-eszmei* (esztétikai) « tárgyak ». Az érzékletes valóság belülről megvilágosodik, értelmessé válik, mert a festő egybeesett a teremtő mozdulattal. Ha ezt a szépet szemléled, a lét titka tárul fel. És ebben a látásban — megismerésben — te is együtt-születsz a dolgokkal, Claudel zseniális meglátása szerint: *connaissance* = *co-naissance*. A költő Paul Claudel is sokat tanult a kínaiaktól. Triznya Mátyás képeit szemlélve az egyik kínai költőre gondolok: « A hegy és én sohasem únjuk meg egymást. » Chou-Mu-shih egy bárkában aludt, hogy « álmai a lótuszok álmaiba vegyülhessenek. »

Triznya Mátyás tudatosan, vagy költői ösztönnel, el akarja « kapni » a lét titkát, a Teremtés mély jelentését. A művész revelálja a *létet* és egyben kifejezi az alkotó és a szemlélő csodálkozását, indulatát, reménységét.

SZABÓ FERENC

Szabó Ferenc

VÁLOGATOTT VERSEI

A következő kötetekből:
Őszi ámulat (Róma 1982)
Stupore autunnale (Roma 1982)
Liriche scelte tradotte
da Eva Graziàni Szász

Jelek az éjszakában (Róma 1983)
Teljes évszak (Róma 1984)
Szavak forrása csend (Róma 1985)
Csillagfényben (Új versek)

« On peut se passer de pain pendant trois jours, mais de poésie jamais. »
« Az ember meglehet kenyér nélkül három napig, de költészet nélkül soha. »

(Charles Baudelaire)

Csak azt mondani, ami kimondhatatlan —
A költészet nélkül földünk lakhatatlan.

(Ars Poetic*ámból*)

6. Asconai fenyők - *Abeti d'Ascona.*

SZEPTEMBERI ÁMULAT

« . . . a készülődés télre, az igéret
s az ámulattól szinte égig érek... »
(Kosztolányi, *Szeptemberi áhítat)*

Égbe emel az őszi áhítat!
A dajka-nyár
gyümölccsel rakta meg kertem;
szeptemberi szél szelíden szállj,
ne rázd meg boldog fáimat!
Az ámulatban *újra mertem*
versben mondani magam:
szeretném számba venni,
mit hozott nyaram.
Tudom, hogy egyszer el kell menni —
mennem kell, de a kerti fák
gyümölcsét belül érlelem tovább.

STUPORE AUTUNNALE

M'innalza al cielo fervore d'autunno!
L'estate nutrice
caricò di frutti il mio giardino;
vento settembrino, alita mite,
non scuotere i miei alberi felici!
Nello stupore *oso di nuovo*
esprimermi *in versi*
per ponderare
cosa ha recato la mia estate
So bene, un giorno bisogna andare;
anch'io andrò, ma i frutti
continuo a maturare nel mio seno.

GENEZIS - ZSOLTÁRHANGRA

« Anyám méhében Te szőtted testemet »
(Zsolt 139)

« Évbilliók moraja ringatott
és még te mindig nem tudod,
hogy fenn a csillagok vigyázó csendje
előre rádfigyelt és
rád várt a kibomló teremtés? »

A föld méhében, az idő mélyében
már ismertél engem:
ott voltam örök terveidben,
jelen, midőn a tengerszélen
szállva a szélben
mind arra vártak a homokszemek,
hogy műveid közt én is ott legyek.

Anyám méhében Te szőtted a testemet:
hozzám küldted az anyanedveket,
hogy vérerem, vesém és végtagom legyen
s az ő szívével dobbanjon szívem.
Szemed már látta minden tettemet,
felírtad őket könyved lapjain,
előre kiosztottad napjaim
és megjelölted jövendő utam.
Csodálatosak terveid, Uram!

GENESI

« Perché tu hai plasmato i miei reni,
mi hai intessuto nel seno di mia madre »
(Salmo 139, 13)

'Ti cullava il mormorio di millenni,
e tu continui a non sapere
che le vigili silenti stelle
già ti custodivano
e ti aspettava, snodandosi, il creato?'

Nel ventre della terra, nella profondità dei tempi
già mi conoscevi:
ero, nei tuoi disegni eterni,
presente quando in riva al mare,
volando nel vento
i granelli di sabbia aspettavano
che anch'io fossi fra le opere Tue.

Nel seno di mia madre, intessesti il mio corpo:
a me inviasti gli umori materni
perché avessi sangue, reni, arti
e, col suo, palpitasse il cuore mio.
I Tuoi occhi già vedevano ogni mio atto:
li iscrivesti nei fogli del Tuo libro,
dall'eterno prevedesti i miei giorni
quando neppure uno di essi esisteva ancora.
Meraviglie sono le Tue opere, Signore!

ANYÁM LEÁNYKORI FÉNYKÉPÉRE

Pöttyös ruhádban, csukott ajakkal
szomorkás szemmel nézel rám, Anyám!
Maholnap lányom is lehetnél;
akkor csak vágyaidban éltem. —
Ötven sem voltál, amikor elmentél...
Most már felülről nézed: éltem
miként iramlik — tavasz után a nyár,
de jön az ősz is, ősz után a tél —
én öregszem, Te mindig így maradsz,
húgom, kislányom, őrangyal-anyám!

DAVANTI ALLA FOTO GIOVANILE DI MIA MADRE

Veste à pois, labbra serrate
con occhio mesto mi guardi, Madre!
Oggi-domani potresti essere mia figlia;
allora vivevo solo nel tuo sogno.
Neppure cinquanta quando te ne andasti...
Ormai dall'alto osservi il corso
della mia vita — estate dopo vere,
ma giunge l'autunno e poi l'inverno —
io invecchio, Tu immutabile resti,
sorellina mia, bimbetta, angelo custode!

KAMASZKORI EMLÉK

Ott álltunk kastélyotok teraszán:
a szél babrálta kékselyem ruhád,
sóváran néztelek és dúdoltam veled.
míg eltrilláztad Grieg Solweig dalát.

Azóta már megnőttek mind a lucfenyők,
gazos vadon a régi kert ma már,
vérző meggy nem piroslik, nem nevet virág —
azóta Délre szállt és sír a Kék Madár.

ADOLESCENZA

Tu ed io sull'altana del tuo castello:
il vento scompigliava la tua serica veste,
bramoso ti guardavo, sottovoce accompagnavo
te che di Grieg trillavi l'aria di Solveig.

Da allora alti sono cresciuti i rossi abeti,
l'antico parco è selva infestata,
non più rosseggia l'amarena, non più ridono fiori —
veleggia al Sud e stride l'Uccello Azzurro.

KÉPZELT HÓESÉSBEN

Hó és hideg, homály — eremben elcsitul a vér,
a csipkefüggöny már az égig ér.
Szétmállik életem, mint életed.
Mondjam, hogy *együtt* múlik életünk?
Tűnő két árnyék, némán lépdelünk.
Árnyék, ne félj, tedd kezembe kezed.

NEVICATA IMMAGINARIA

Neve, gelo, buio — sbolle il sangue nelle vene,
già fino al cielo si erge la cortina di pizzo.
Si sfalda la mia, come la tua vita.
Mi fai dire che *assieme* trascorre le nostre vite?
Due ombre evanescenti, mute camminiamo.
Ombra, non temere, poni la tua nella mia mano.

ÁRNY VAGY CSUPÁN...

Árny vagy csupán,
bár hitves is lehetnél,
meg lányom is talán.
Magamnak szüllek téged:
sok lányból-asszonyból
szövöm meg képzelt nőiséged.
A vágy szül és a társtalan magány.
Légy hát, árnyleányom, álombéli Árny!

SEI MERA OMBRA

Sei mera ombra
e potresti essermi consorte,
e fors'anche figlia.
Ti genero per me stesso:
di molte figlie e donne intesso
l'immaginata tua femminilità.
Ti genera il desiderio,
e l'isolata solitudine.
Sii, ombra di sogno, ombra mia figlia!

CONSOLATIO MYSTICA

« Miért búsongsz a néma csillagok alatt
árván és fázva, hisz nem vagy magad?!
Élők szívével s fenn holtak szemével
vigyázlak, mígnem hozzám térve
— virrasztó csillagszemként égve —
őrködsz te is és én tovább veled
sok éji vándor útjai felett. »

CONSOLATIO MYSTICA

« Perché ti affliggi sotto le mute stelle
orbato e intirizzito, e chè, forse sei solo?!
Con il cuore dei vivi e, su,
con lo sguardo dei morti ti vigilo
fino a che, a me tornato, brillando
come vegliante occhio astrale,
proteggi anche tu e con te pur io
il cammino dei viandanti notturni. »

VINCENT

Hiába tett a nap korongja
glóriát a *Magvető* fejére,
nyárvégre rászakadt bomolva
a sárga tűzvihar a földre.

A mindenségben meglazult
minden ereszték,
részeg táncba kezdett
a szélmalom s a szék,
örvénylő ciprusok,
arany napraforgók
s búzaföld felett
szállongtak a hollók,
távoli csillagok
földközelbe jöttek
s a Nap, a tűzgolyó
perzselte a Földet...

Ez még csak a kezdet;
mi lesz, ha a lángot
nem tartja vissza már
tűzvulkán szemed!

VINCENT

Invano la corona del sole
pose l'aureola sul *Seminatore*,
per la fine d'estate piombò disfatta
l'ignea tempesta gialla sulla terra.

Nel creato si allentò
ogni giuntura,
danza ebbra cominciarono
il mulino a vento e la sedia,
i cipressi vorticosi,
i girasoli d'oro,
e sul campo di grano
aleggiarono i corvi,
stelle lontane
avvicinarono la terra,
e il sole, globo di fuoco,
strinò il suolo...

E questo fu il principio;
che accadrà quando la fiamma
non tratterrà più
il tuo occhio, igneo vulcano!

POVERELLO

Széles mosollyal nevet a nap.
Amott az úton egy szamár halad.
Most megáll: harsányan IÁ-t kiált;
a völgy visszhangozza: IÁ-IÁ-IÁ!
Ferenc felüti merengő fejét
s a völgybe kiáltja üzenetét:
Az élet szép! VIVAT, VIVAT, VIVAT!
A hangja felveri kék Umbriát.

IL POVERELLO

Ride il sole di un ampio sorriso.
Lì sulla via avanza un somaro.
Ristà e vigoroso lancia uno ìa;
la valle riecheggia: ÌA, ÌA, ÌA!
Trasognato Francesco leva il capo,
grida nella valle il messaggio:
La vita è bella: VIVA, VIVA, VIVA!
La voce risuona per la verde Umbria.

ESTI SÉTA A KERTBEN

(Mini-apokalipszis)

Egy régvolt pipacstól bevérezett
a szüntelen sajgó emlékezet.

A kerti útra kihajlik három őszirózsa:
Kié leszünk? — ezt kérdik sugdolózva.

Harangkongás robban az esti szürkületben,
a csendgalamb a tornyon összerezzen.

A szobor tárt karjával árnyként integet,
magányos őrszemként vigyázza léptedet.

Az este ködcsipkéjét most teríti szét,
békére inti Róma nyugtalan szívét.

Az égbolt búraként feszülne rád,
de szíved átfúrja a gömb üvegfalát,

Napot keresve kozmoszéjszakát
s dermesztő csillagűrt szel át;

a Kristályváros fent feléd ragyog,
a Bárányt körülzsongják boldog angyalok.

Nincs többé éj és nap se kell most már:
Isten előtt itt zúg az aranytűzű ár.

PASSEGGIATA SERALE IN GIARDINO
(Miniapocalisse)

Memoria senza tregua dolente
insanguinata da antico papavero.

Tre crisantemi sporgono sul viottolo:
Di chi saremo? — chiedon sussurrando.

Nel crepuscolo esplode uno scampanio
sussulta la colomba di pace sulla torre.

Qual'ombra di salvezza a braccia aperte,
veglia la statua solitaria il tuo passo.

La sera dispiega la sua trina di nebbia
esorta alla pace l'inquieto *core de Roma.*

La volta del cielo incombe come campana,
ma il tuo cuore perfora il suo muro di vetro,

cercando il sole, fende la cosmica
notte e l'agghiacciante spazio astrale.

La Città di Cristallo brilla verso te,
e beati gli angeli attorniano l'Agnello.

Non vi è più notte né occorre il sole:
l'aurea fiumana romba a Dio davanti.

A MEGNEVEZHETETLEN

Mire valók, mondd, mire jók e hasztalan
és vérszegény szavak? — Csak dadogják a Létet;
hallgat a Lét maga, imádva boldogan
extázisban a telitűzű Jelenlétet.

Vadrózsaág közül szólt hajdan a Titok,
Nevét nem mondta meg. — « Vagyok, aki Vagyok. »
Hiába kérded, Mózes, ki nem ejtheted
úgysem — hiába kísérled — a Lényeget!

Némán állt Mózes. Fenn a fellegek
szállongtak — híg habok a zajló víz felett —
és békés bárányai legelésztek lenn.

Szikráztak fenn a csillagok és a Hegyet
holdfény havazta; a Megnevezhetetlen
fénylő sötétbe vonta be a kék eget.

L'INNOMINABILE

A cosa servono, dimmi, che pro' hanno
gli inutili motti esangui? Balbettano
l'Ente che invero tace, beato adorando
in estasi la Presenza incandescente.

In antico fra i rovi parlò l'Arcano,
Non disse il nome: « Sono chi Sono ».
Invano domandi, Mosè, non puoi
pronunciare — invano tenti — l'Essenza!

Tace Mosè. Su in alto le nuvole
volano, linde spume su acqua rombante
e giù brucano i pacifici agnelli.

Scintillano in alto le stelle, e la luna
inneva la Montagna: l'Innominabile
cela in buio lucente l'azzurro cielo.

AHOGY ÖREGSZEL...

Ahogy öregszel egyre jobban látod
a vágyak szárnyán el nem menekülhetsz.
Belül alkoss magadnak új világot;
ki űrben repül, mindig egyedül lesz.

Föld s ég között nyugalmad nem leled.
Miket magadba temettél a múltból,
párává vékonyodnak, mint a reggelek
köde, ha nyáron napunk izzik újból.

Kitárva lelked régvolt nemzedékek
kincsét tiédnek tudhatod és együtt
örvendesz azokkal, kik veled élnek.

Belülről égj és úgy lobogjon lángod!
Ne *egy füst* légy a társaiddal, *egy tűz*;
s az örökkétet már itt megtalálod.

INVECCHIANDO

Invecchiando lo vedi sempre meglio,
non si fugge sulle ali del desiderio.
Crèati *nel tuo intimo* un mondo nuovo;
vola nello spazio, e sarai sempre solo..

Fra cielo e terra pace non trovi.
Quel che passato hai in te sepolto,
si assottiglia in bruma, come nebbie
d'alba, se sole ferve d'estate.

Aprendo l'animo, sai tuo il tesoro
di antiche generazioni e assieme
con i conviventi ti rallegri.

Brucia all'interno e la tua fiamma arda!
Con i compagni *fuoco sii, non fumo*!
e quì ritrovi la tua eternità.

APOKALIPSZIS

A tükörfal mögött tollászkodnak hátsógondolataink,
gyakran acsarkodnak és kakasviadalt
vagy oroszlánharcot vívnak vad vágyaink.

Ki lát szemünk mögé a szívbe és vesébe?
Ha életünk fonákját úgy látnánk
mint az angyalok és
főleg mint maga az Isten,
a rettenettől porba ájulnánk e pokol láttán.

Az Atya szelíd és szent szemével
nézi *ártatlan* gyermekeit,
kik viperákkal játszadoznak —
a farkasokat is a Bárányban látja.

Az alig-emberben a szellem és a szeretet
még csak csírázó álom;
mennyi életen és halálon
kell az új földnek megépülnie
hogy a bennünk dühöngő fenevadak
méltók legyenek az új égre
hol a Báránynak hódolnak valahányan
— neve a homlokukra vésve.

A hétfejű és tíz szarvú Vadállat kívül marad
a tükörfényes színaranyból épült
jáspisfalú égi városon
« a kutyákkal, csalókkal, erkölcstelenekkel,
gyilkosokkal, bálványimádókkal »:
a fal tükrében nézik torz-maguk,
amíg a belsőkre az Úr szeme ragyog.

APOCALISSE

Dietro lo specchio si spollìnano i pensieri riposti,
sovente s'accaniscono e combattimenti di galli
o lotte di leoni sostengono i malvagi desideri.

Chi vede, dietro i nostri occhi, nel cuore e nelle viscere?
Se vedessimo il rovescio della vita
come gli angeli e
in ispecie come lo stesso Iddio,
dall'orrore cadremo nella polvere a questo inferno.

Il Padre con gli occhi miti e santi
guarda i suoi figli *innocenti*,
che giocherellano con viperette —
e anche i lupi vede nell'Agnello.

Nell'a malapena-uomo, lo spirito e l'amore
sono ancora sogni in germe;
su quante vite e quante morti
deve edificarsi la Nuova Terra
perché le fiere che in noi infuriano
siano degne del Nuovo Cielo
in cui tutti ossequiano l'Agnello
— inciso il Suo Nome sulle fronti.

La Bestia delle sette teste e dai dieci corni
rimane fuori dalla Città del Cielo,
edificata in oro e diaspro lucidato a specchio,
« con i cani, i fraudolenti, gli immondi,
gli assassini, gli idolatri »:
lo specchio del muro rifrange le mostruosità,
mentre sugli intimi risplende l'occhio del Signore

7. Erdei patak - *Ruscello nel bosco.*

RÉGI NYÁR ZEBEGÉNYBEN

(Szőnyi Zsuzsának)

Lenézve látod a kanyart:
a *Kék Duna* Buda felé tart,
nyújtózkodik a nyári napban,
most szinte mozdulatlan,
ráérős, csendes, hisz apad.
A fényben itt remeg a *Kerti Pad*:
repesve Téged várva
föld fölé emelte a varázslat;
de Te a nagy fűvek felett
csapongó lepkék táncát figyeled,
bokrok közül a mókusok
huncutul lesnek Rád,
míg súgdolózva faggatják
rejtelmeid a kerti fák.

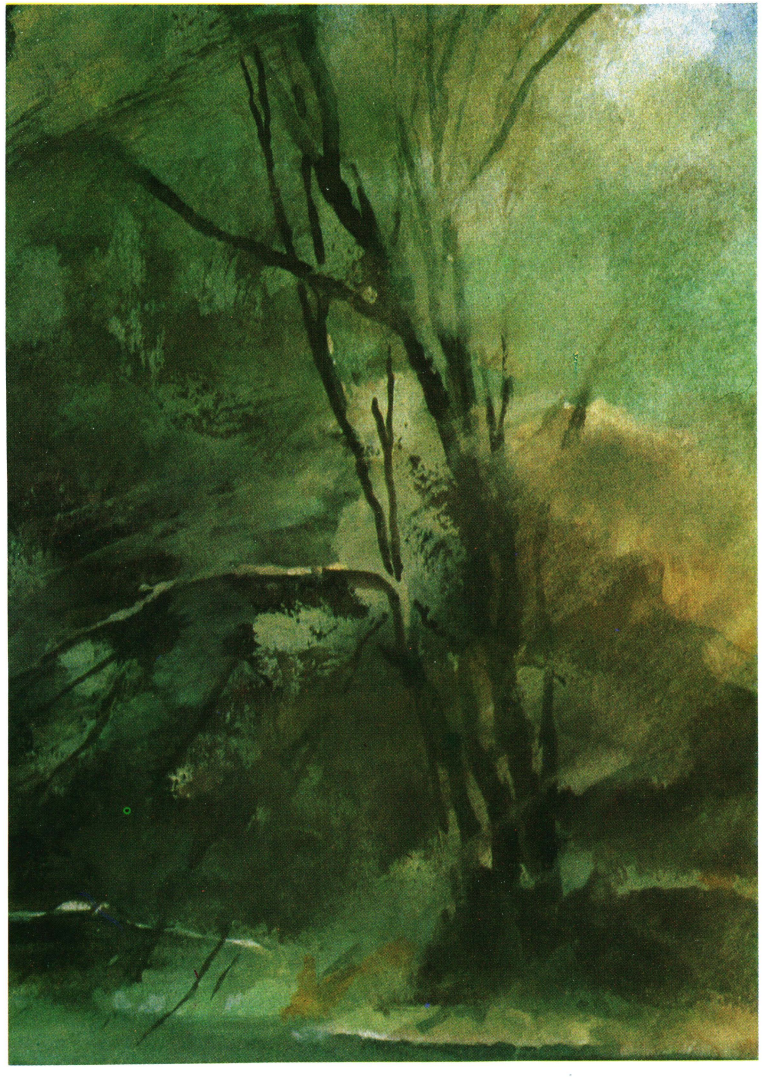

8. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*

TEREMTŐ IHLET

(Triznya Mátyás akvarelljére)

Zölddel és barnával
meg *hiánnyal*
játszik az ecset:
itt az őszi erdő!
A kék eget
csak sejtheted
a lomb felett;
az őszi nap,
mit *hiány* szült
a fákra ült.
Hiányból teremti
Festő, ihleted
a fényeket!

9. Antik oszlop - *Antica colonna.*

KÉT HELLASZI EMLÉK

(Zsuzsának és Matyinak)

1. *Olympia*

Őrt álló mirtuszok magasra tartják
a béke kéklőn lengő baldachinját.

Tört oszlopok, kőkérgű tölgyek
között turisták járják most a völgyet,

hol hajdan harsogtak a versenyek...
Templom-romok közt némán lépdelek.

Hová tűntek innen az istenek?
A ciprusok a dombról intenek:

Kronion lejtőjén ott tanyáznak,
ahol most éppen hűsölnek az árnyak.

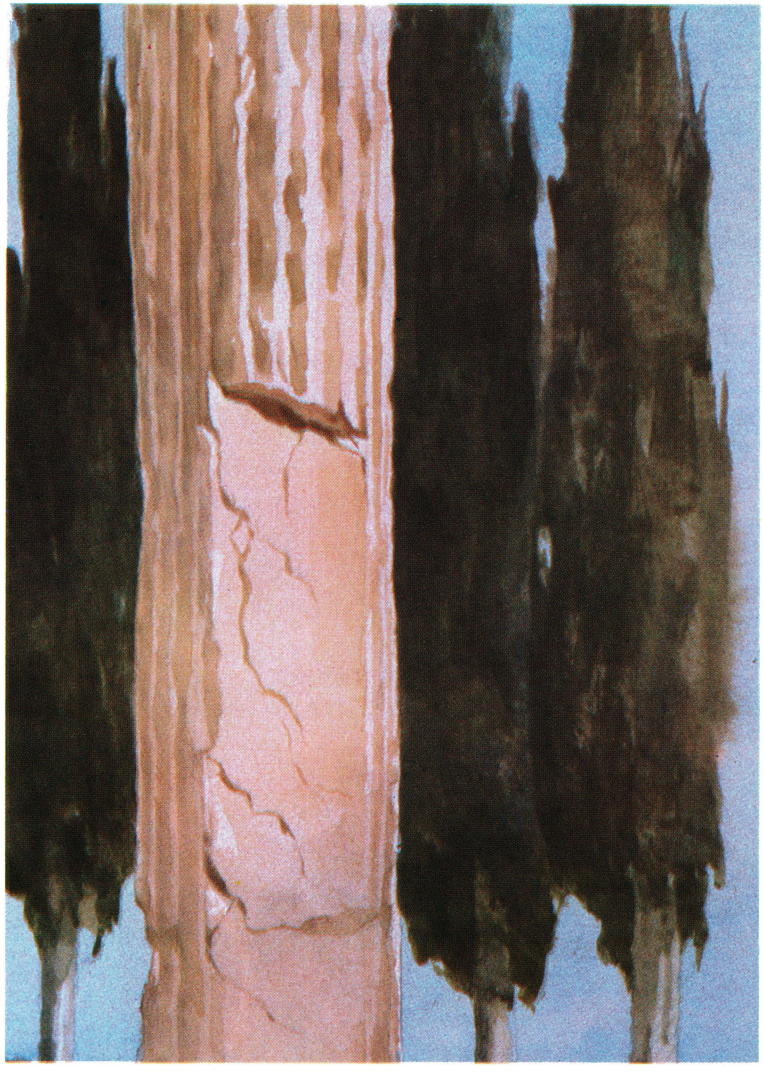

10. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*

2. *Sounion*

Biztos pont, fény és menedék
volt rég e szélseperte fok,
midőn a viharverte nép
figyelte Poseidon szemét,
ki az időtlen oszlopok
árnyán hűsölt — unatkozott.

Elnyújtja rácsos árnyait
az oszlopsor — tört orgonája
a szélnek — vérbe mártja
a hunyó nap kék tükreit.
Poseidon régtől nincsen itt:
Olimposzon unatkozik.

SZÉPSÉG ÉS RETTENET KÖZÖTT

(Tűz Tamásnak)

Mindenkinek van angyala.
A tiéd rejtelmes,
kilenc múzsával felér,
Rilkéé rettenetes,
az Iszonyat kezdete,
mint maga a Szépség.

Föld és ég között kerestem
én is angyalom. Itt lenn
tűzpallosú kerúbok álltak
az Éden rózsalugasában,
hol a földi angyal
hosszú hajába fonta
rózsatestét — meztelen,
míg a kígyó a fáról leste,
midőn leszállt az első este,
kikandikáló kebleit
s Ádám szűz-szelíd
mosollyal átvette az almát...
Ez a földi mitológia.

Majd tejútárkokból lestem
az angyalkarokat, kerestem
közöttük magamét,
de az égi fények
szemem vakká tették;
midőn látó lettem,

hiába kerestem, —
az égi angyalok
eltűntek már a csillagporban
és most magam vagyok.
Csak álomban élnek
eme légi lények
s néha hurik lesznek...
Ez égi mitológia,
Mohamed paradicsoma.

Vonzó-taszító minden angyal.
Magadnak teremted tiédet:
a szépség-szülő képzelet
rózsaligetben járkál,
avagy az űrben száll
sóváran — egyre megy.
Ha akarod, a képzelet
rejtelmeket rejteget,
kibomlik mint a rózsa
s sziromvágyó darázsszíved
lesz örökös lakója;
de könnyen az is lehet,
hogy a visongó Rettenet,
hollószárnyú halálmadár,
repdes a világűri éjben
és se földön, se égen
nyugalmad nem leled:
a Szépség csak a kezdet!

11. Ostia Antica.

ARICCIAI LÁTOMÁS

Egy törpe pálma, babérbokrok s ciprusok sora
virul még zölden. — Fosztott kertből nézek
el messzire a völgy felett egész a tengerig;
lenn szétszórt háztetők és hallgató mezők,
a fényes vízsáv márványként ragyog.
December-délután, erőtlen már a nap.
Balra a dombon píneák, ferde kalappal,
jobbra Ariccia zsúfolt házai:
erkélyein a száradó ruhák
zászlóit lengeti a szél,
mely gyermeksírást hoz fel most felém...

Vibrál a víztükör, vakít, de fogva tartja
e fénysóvár szemet. Odébb a ködben Ostia
s a tengeren túl messze Afrika.
Ágoston innen indult, élvitte tüzét.
Anyjával társalgott itt utoljára:
az extázis az égbe vitte kettőjük szivét.
Hiába kísértett a másik asszony álma
— a régi csókok s lágy simogatások —
az ősi s új Szépség felizzó Lángja
magába szívott minden földi szépet.

A márványfényű hús csak fáradt lángolás
az égi Tűz mellett, csak röpke villanás.
Ó fényre szomjas szem! amíg ott tündököl
a tengersáv az éggel összefolyva — két tükör —
lásd hát meg benn a Fényt, az örök Szépet!
S te tűzimádó szív, az izzó Öröklétet!
Örök Tűzláng, Te nyeld el éjszakám!
December napja — itt a kert fokán —
szívemben szítsd fel újra a reményt!

12. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*

JELEK AZ ÉJSZAKÁBAN

Visszafojtott rémület
lapul az éj leple alatt
hallgatódzik a csend —
szárnya nő a rettegésnek
ijedten ijesztő denevérek
verdesik a sűrű sötétet.

*

Ismeretlen Morze-jelek
kopognak az éj kárpitján
éber füllel figyelek —
vak figyel így fülelve
messzi névtelen neszekre
örök éjszakája mélyén.

*

Csipogások csiklandoznak:
a lecsukott ég peremén
tollászkodik már a remény —
felfeslik az éj kárpitja
és a fény most felhasítja
a becsukott börtön-burkot.

*

Ronggyá lett a rémület odva
feljött a nap ragyogva
verdesik szemem a sugarak —
elültek már a denevérek
hajtásain a reggeli fénynek
repdes az ifjú remény.

ESTI IMA

Erdélyi Zsuzsannának

« Én lefekszem én ágyomba
mint a testem koporsómba... »
Őrangyalok puha szárnya
legyezgetett, én az ágyra
gondoltam hol várt a dunyha
hosszú imám mormolgatva
« forogjatok szent keresztek... »
láttam amint Jézus reszket
forgó küllők és keresztek
piros vére földre cseppent
felvették az angyalkezek
felvitték a magas mennybe
a nagy Isten eleibe
Isten ült az aranyszékén
mint apám az ágya szélén
ha mondta a Miatyánkot
miközben a puha ágyat
melengette kályhánk lángja
de jó is volt a tűz előtt
melegedni ima előtt!
Hol is járok az imában
az előbb már mennybe szálltam
« én lefekszem én ágyomba
mint a testem koporsómba... »
mennék én már koporsómba
ott vár az a puha dunyha
nem láttam még én halottat
temetőket koporsókat

ha ilyen lesz nem kell félnem
koporsómba fekszik testem
Istenhez száll fel a lelkem
két jó anyám fenn vár reám
Jézus anyja meg az anyám
« Fehér rózsa Mária... »
meg Pásztori Juliska.

KALÁSZZIZEGÉSSEL KÖZELEG A NYÁR

Kalászzizegéssel közeleg a nyár
ha rád gondolok leendő anyám
e téli szürkületben
lenhajad lágyan lebben
kenyérillatú szél lebegteti
kék kartonköténykéd
marokszedő kezed szaporán
pergeti július fényküllőit
szemed tüzétől lobbot vetnek
vigyázz! az izzó búzakepék.

Ott állsz most summáslányként
a kévekeresztek között
meghajló kalászok bólogatnak odébb
sok apródod királynőként köszönt
megdicsőülsz a tarló közepén
pedig még csak álmaidban élek én.

13. Piazza Navona.

14. Claudius akveduktja - *L'acquedotto di Claudio.*

AZ ÖRÖM ÜZENETEI

Renoir rózsaarcú leánykái
hintáznak önfeledten
piros örömbe öltözötten —
nézd a rózsát mellettük a kertben:
feslése máris foszlás kezdete!
A pirospozsgás arc szomorúsága.

Rodin *Csók*ja — márványlángolás:
öröklétet ígér az ifjú pár
egymásnak most a kéj hevében
mennyet szomjaz a testi vágy
de tartósabb a hideg márvány
semmint a kínt dajkáló lángolás!

Mozart magányos, mozdulatlan
tekintete a megnyílt mennybe lát
zenéje felrepít egy más világ
a boldog egek első peremére
hogy elhozza onnan e földi térre
a testnek is az üdv üzenetét.

Bach lelke mély tengermeder
zúgó zenében hömpölygő öröm
a fény átjárta már e vak világot
a szenvedést kioltó tűzhullámok
gyűrűznek fel a tiszta kékbe
a szépség extázisa mennyet érve
belesimul a boldog Teljességbe.

ILLYÉSSEL TÜNŐDVE

A nyolcvanéves Illyés Gyulának

« Kigomolyog a szentek és
a költők várta és védte ország
Ady s a Boldogasszony arca
villog a pára-lobogókon. »

(Illyés Gyula, *Kéz a ködben*)

Gomolygó s aranyló ködökben
forog ezredéve a vágy-ország
honfoglalók s hontalanok hazája
képe a magasban valahol összeáll.

Mohi puszta, Mohács, Világos
rongyolt zászlai áznak a ködben
rabság rácsain villog a vágy
kering fel örvény-körökben.

Várakozás vagy szétszóródás
sorsa e népnek — akár jövőbe
tekint, akár az « új hazába »
tántorog kábán pára-ködben.

Nyelvében él csak e nemzet —
költőink szava káoszt rendez
de a nemzet még álom-ország
míg népe nem jut joghoz, rendhez.

Boldogasszony arcán a könnyek
villognak — van valami fény!
szentjeid védnek, ködország
nagy ínségedben van még remény!

ESTI VONAT

Szőnyi István képére

A töltésen a tűnő fény
zászlaja lobog
a jelzőlámpa rúdján
amint a gyorsvonat robog
a fényes ablakok
az éjnek integetnek
fosztott őszi kertnek
fái közt a pillanat
suhogva illan át:
megérkezése máris búcsúzás.

Magaddal hordod fényed
a múltadat s jövődet
a pillanatban éled
a kezdet és a vég
jelenben izzó fényfolt
minden ami rég volt
s az éji út előtted
sötétlő rejtelem
tiéd csak a jelen
a sólyomvágyakat
jövőbe röppenőket
tartsd vissza csak
elég a mai fény
ha pályád követed
hű társként jár veled
lámpásod a remény.

AZ IGE TESTTÉ LETT

Vasadi Péternek

A szél a kódexben lapoz, az Értelem
a szóbokorban leng, virágba öltözött
az illatos Ige, amíg a végtelen,
az ősi Csend szálldos a szirmai között.

Angyalajakról leng a boldog AVE
a sejtelem nyilall a lelki szélben
egy széles zöld levélen nyílt agáve
az Élet mozdul már az anyaméhben.

A pergamenlap lángol: legszebb éke
egy csóvás csillag: vígan szeli át
a földre szállt Dicsőség sátorát.

Aranyban izzik lent a csöppnyi jászol
mellette Mária — a szamárszájból
felszáll felé a szénaszagú béke.

GYENGÉDSÉG ISTENE

« Oiseaux que nous lapidons au pur
moment de votre véhémence,
où tombez-vous? »
(René Char)

Szelíd szemű éneklő madarak a dal lánghevében égve
ér el bennetek az embervadság kemény köve —
hova hulltok riadt szemmel szárnyszegetten?
vár-e valahol szánalom — szénahalom ringató tengerhullám
avagy bérci gránitél pengéjén vérzik el daltermő torkotok?

Hiszem az Isten jár a hegytetőn — kutat utánatok
a gyengédség égvizében áztatja áhítattal véres tollatok
s szívetek megszünt dobogását a dallal szívében
őrzi mindörökre!

87. ZSOLTÁR

(Elővételezett könyörgés)

Ha eljön egyszer biztos végső órám
s a jéghideg vizek reámszakadnak
midőn a sírbaszállók közt szorongok
s az alvilági árnyak rémei riasztanak
midőn örvényeid felettem már-már összecsapnak
hiába nyújtom majd kezem az embereknek
földi erők akkor nem mentenek meg!
hová lettek az ismerősök jóbarátok?
magányosan a Szörny torkába látok
s már integet a másik Part felém
jóságodra már nem emlékezem...
Most fordulok hát Hozzád, Irgalom
fordítsd füled felém Te egyetlen Remény!

Hogy áldjalak, adj nékem életet!
az árnyak nem dicsérik szent Neved
ki hirdeti már lent irgalmadat
a pusztulás helyén hűségedet?
halál poklában nem teszel csodákat!
Midőn a végső éj búrája rámborul kemény
vaspáncélként és nincsen már remény,
ha *tényleg* elközelg majd végső órám
s csak lentről tátogat a Cethal torka
az egyetemes feledésben Te emlékezz énrám
halál torkából vasmarokkal ments ki engem
hogy mindörökre irgalmadat zengjem!

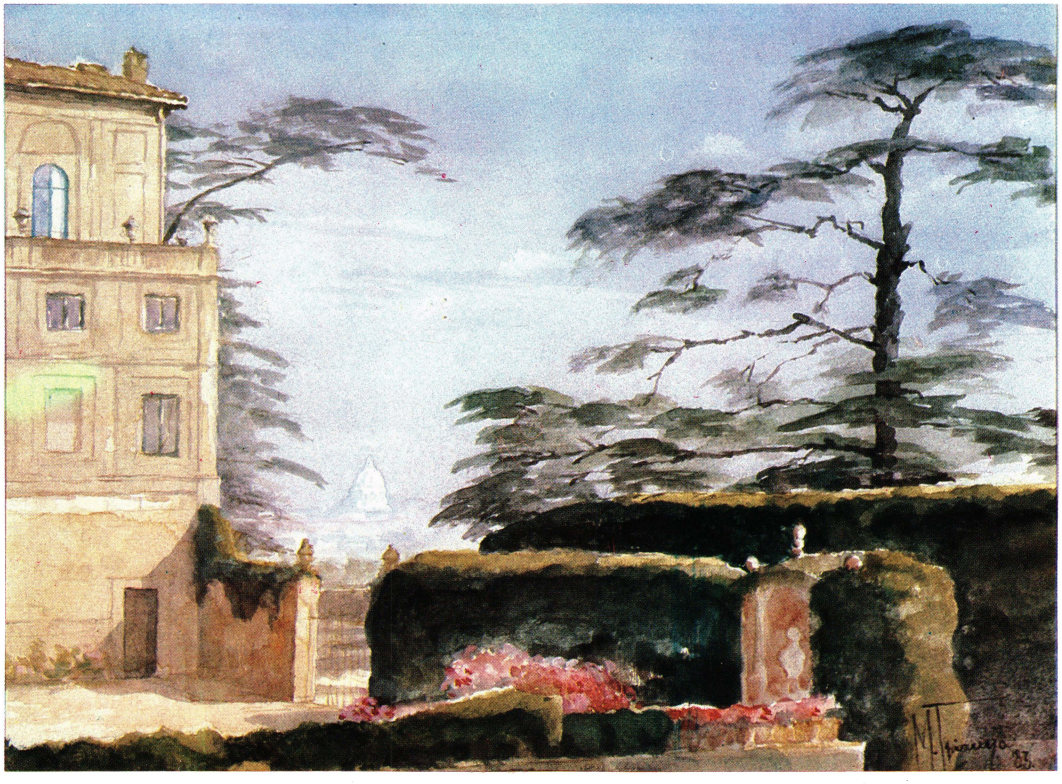

15. A Máltai Lovagok kertjében - *Nel giardino dei Cavalieri di Malta.*

TELJES ÉVSZAK

Bontogatod a színtelen emlékezet
hervadt szirmait fakó fényeső
szitál szomorún szürke reggelekre
a teljességet — végedet
milyen színekből rakod össze?

A moha mélyén selyemforrás suhog
bujócskáznak a mókusok
puha ujjú szél szedi szét
a pihés aranyfények fészkét
pókhálót nyálaz a magába merülő
unatkozó nyári idő
alszik a csend is szenderegve
az álom szivárványt szőtt szemedre
de hirtelen a dél varázsütésére
a színek összefutnak a hófehérbe

Ifjúságod zászlaja int lobogva
légy újrakezdő tűzd ki újra
az ünnep nem múlik el soha
habár a napvirág elhervad lekonyúlva!

Kéken izzik a hajnali nap
ifjúságod fehér nyírfái alatt
surran a zöldvizű fürge patak
tündöklő tejhabok tánca
szivárványt sző révülő szemedre
csipogások ébresztik a csendet
pattog az ég kék zománca
meglódul a nap a fák mögött

a haldokló sárga mindent elönt
csakhamar a tél varázsütésére
a színek beolvadnak a hófehérbe

A táj fehérbe olvad nemsokára
szememre köd szakad és deres pára
fagy őszülő hajamra — eljön-e még
az új tavasz? — Tartsd tükröd hű emlékezet
ragyogj fel ifjúság a hómező felett
szórja szét örömét szikrázó gyermek-ég!

Fosztott fák közt a sárga fény
haldoklik már a tisztás szélinél
egy árny suhan az ifjúság talán
vagy szürke ködkendőben az anyám
figyel kísér és óvja léptemet
a szálló köd már lassan eltemet
hűs szél motoz begombolom kabátom
az árnyat pillanatra újra látom
de már messzebbről integet
amíg én kissé nagypapásan
borongok múlton kémlelek jövőt
a ködbe veszve alig látom őt
a tarka ősz felvillantotta ifjúságom
s anyám arcát aki már ifjabb nálam
ezért is most már megelőzött...

Múlton merengek jövőt várok
alvó téli táj csontra fagyott
fehér abroszán feslő vérvirágok
mécsei égnek várva az új napot.

« PUSZTAI EMBEREK »

Gyöngyössy Imrének

Kakaskukorékolás szabdalja a csendet a domb oldalán
szótlanul dolgoznak mint rég cseléd apám
a baráti nap arcuk barázdáiban
melengeti a jóság magvait
szemük százados bölcsesség kútja
csillapít türelemre tanít
az istállókat és az ólakat
a hűség glóriába fonja
születés halál születés újra
vidám paszita komor halotti tor
a tehén megellik a hízót leölik
míg a tőkék tövén gubbaszt a magány
csírázik a mag tavasz készülődik
csillagmozgásra az idő törvény szerint jár

az utolsó pillanatban kimented
az omló eresz alól a fecskefiókákat
képbe rögzíted a megbomlott időt
megörökíted a pusztulást.

F. M.-NAK

« Miért nem vagy soha egyedül velem
Forrás-lány — örvénylő mély verem
hol összefolynak a múlt forrásai?
Hozzád közelítve egyre visszamerülsz
a lét előtti lét beomló szakadékaiba! »
(Yvan Goll, *Multiple femme*)

1. *Egy fénysugár halála*

Az éj lombjai között keresem
a vérző hold fészkét
kihunynak a fényforrások
hiába házasítom a holdfényt és a hajnalt —
az örvényben források suhongnak
magzatai a holt álmoknak
fekete-ezüst hullámokon úsznak
két markomban hozom eléd
a múlt kristályos vizét:
lánykorodban a hűs lugasban
egy pohár vizet nyújtottál felém
a friss vízen át lehülve a fény
meghalt szememben —
hóhomlokod szemed tüzét
az egyszervolt tündöklő eget
a végtelenbe nyúló perceket
őrzi mélyen a hű emlékezet
csillagködökből szikrázó szemek
egyre hidegebb mélyből fénylenek
csak a régi dáliák szétrobbant napocskák
emléke küld még valami meleget
abból a tűzzuhító nyárból
s a fénysugár tündököl a kristálypohárból

2. *Késő szüret*

Lugaslevél zizzen hajadon
álomhálóban ring a nyugalom
szemedtől lefelé a képzelet
kutatja tájaid — késő szüret!
almaillat leheleted
melled halmán szőlőszemek
köldököd csészéje már túl-
csordul az édes musttól
csípőd völgyén továbbcsorog
az édenben már óborok
mámora száll az őszi szélben

3. *Emlékkő*

Szüret utáni hangulat
a képzelet tovább kutat
a ruhán túl már húsod hámlik
csontvázad a ködből világít
csonk-csontod is porrá lett
szétfoszló emléked felett
a sirály-vágy jajongva szálldos
hamvaid a szél sikongva fújja
ki a huzatos hideg űrbe
a múló lét árkánál állok
emlékkővé merevülve

16. A Fórum este - *Il Foro di sera.*

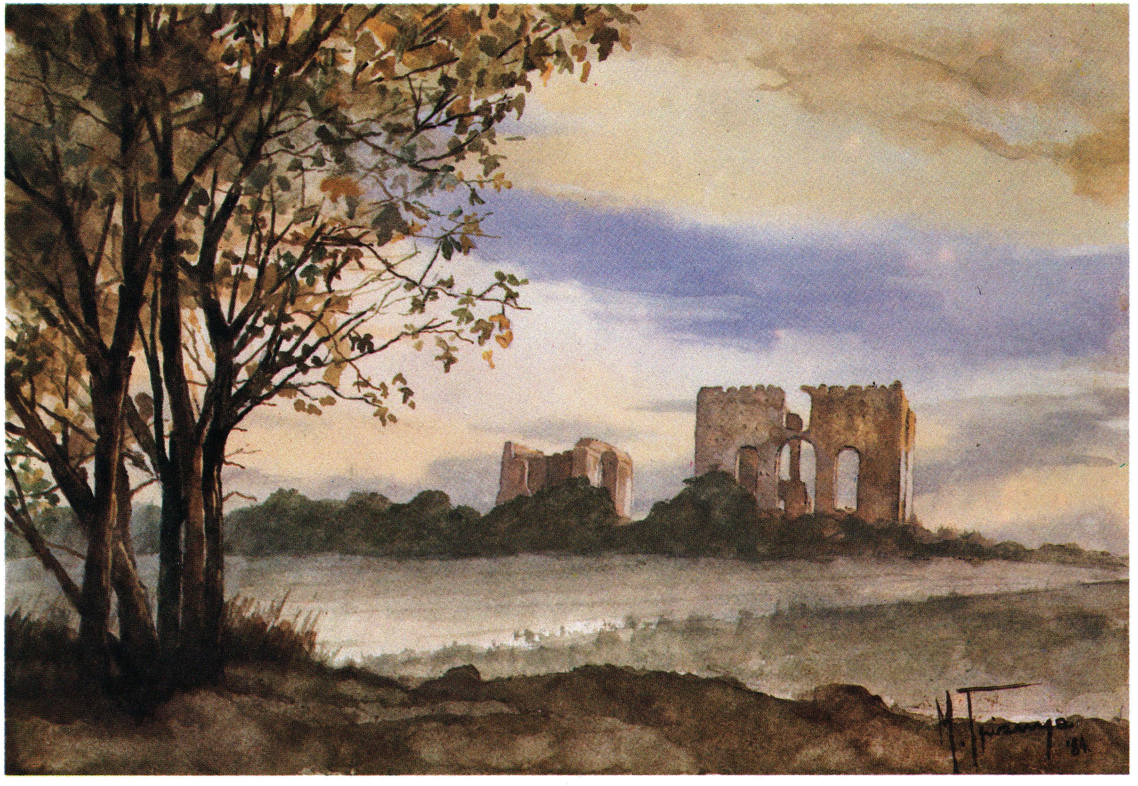

17. Román kívül - *Nella Campagna Romana.*

TISZTA ELLENTMONDÁS

« *Rose, oh reiner Widerspruch!* »

(Rilke sírfelirata)

Az éppen kifeslő rózsa
a bimbó a titok
sziromhullástól visszafelé
hiába kutatod
milyen is lehetett a leendő rózsa
mihelyt kibomlott a szirompólya
illatával elillant titka hamva —
mit mondhat az első lobbanásról
a tűz szálló hideg hamva!

Minden csíra csodálatos
a gyermekség maga az ígéret jövő
kíváncsiság feszülten reszkető
keresés kalandja találás izgalma
újat váró tapogatódzás bukás is
a kinyílt bimbó már banális
robbanás előtti feszültség
nem a teljesen derült ég
villámokkal vemhes sötétség
várakozás és reménykedő vajúdás
szem-nem-látta fül-nem-hallotta csodás
találkozásra a készülődés...

És a halál után?
A titok egyre nő
mindig táguló jövő
Isten nekünk örök jövő
szomjat oltó és kínzó szomjúság
örök öröm és kibomló újság
beteljesedés és örök készülődés
mert lényünk Belőle egyre nő
bár ott már jelen az idő
ha többet kapsz léted kitágul
így többet adhat Magából
végesbe ömlő Végtelen
Tiszta ellentmondás!

TENGERPARTI ELÉGIA

Mélyet lélegezz! a sós szél üzenetét
tele tüdővel szívd hogy gordonkahangon
eldúdold magadnak mégegyszer a félsötét
titkát! Nem a szurokéj szorongat
kísérti szíved — a szürke alkonyat.

A víz tükrét opálezüst belepte
remeg még mint óriási lepke
míg fenn a nap hamuszín leple
szélesen lobog a fény kriptába készülődik
csukott szemmel hiába várod szelíd csillagok
baráti hunyorgását a hold is elfogyott
ma nem tündököl feléd a gyémántfényű éj
mindenfelől a sanda szürkeség
a félhomályban már csak tűnt emléke ég
derűdnek hűlt nyaradnak hamva száll
mind hazatértek egymagad maradtál

Felizzik most a fényes délelőtt
amíg a tenger hánykolódik lábaid előtt
itt sütkéreztek hüllőként a homokon
merengve múlton kémlelve jövőt
avagy csak múlatva az unalmas időt
feljött már a dagály a víz sistergőn mossa
a hűlt helyet hol bimbó-testű lányok csokra
virult ki gondtalan a nyárutóban
emlékük nincs jövőjük ismeretlen
hiába adsz nekik nevet most képzeletben
nem mentheted meg őket pergő lágy szirom
a lány kinyílik s máris zizge gyom

vagy vedd példának azt az ifjú párt ott
a vízben önfeledten játszott
a fénylő ikrák összedörzsölődtek
az őrlő idő szétmorzsolja őket
s csakhamar mind érzi hogy fölösleges
a mélyből mindnyájunkra Leviathan les
mily számtalan magányos vár a
közelgő végre mind magába roskadón
mereng a múlton csalfaságnak
föléjük hálót sző a fondor unalom

Egy jajgató madár suhan fölöttem
eltévedt nyílként tovaröppen
a seb is gyógyul lám imént egy gödröt vájtam
és máris elsimult a habzó tengerárban
a lábam csapdossa a nyálas tajték
tengeri szörnyként ront rám s tovasiklik
az ősidőkből visszatért gyík
a zúgást megszoktam már kagylóhéjjal
hallgatom az űri némaságot
a sűrű szürkeségben már nem látok
más fényt csupán egy messze bója tűzszemét
már végleg összefolyt a tenger és az ég
szemem lezárom baráti csillagok
helyett a belső gyémánt-éj ragyog
elönt a Jelenlét két izzó szem világít
a benti végtelenben tündököl a Másik

(Palidoro, 83.8.12)

KOMOLY KISLÁNY
(Egy fényképre)

Fekete esernyő alatt
kié volt ez a gondolat?
ülsz komolyan anyókásan
hamvas arccal fehéren-feketén
várod a holnapodat
mereven nézel nem nevetsz felém

Kiszínèz most a képzelet
virágot szór szoknyádra
s pirosra festi orcád
hajad most rőtbe lángol
ernyő árnyán is tüzel szemed
szinte kirepülsz a világból

Renoir rózsás leánykája
nevess a nagypapádra!

CSOKOR

Havas éj ezüstjét
tavak tiszta tükrét
csillagok csóváját
rétek tarkaságát
méhek boldog táncát
sirályok szép röptét
őzgida nyögését
szűzlány remegését
várandósok álmát
szegény sóhajtását
kutató tudását
művész forró lázát
apám munkásságát
anyám szenvedését
mind egybeszedem
s Elibéd teszem
Szűz-Virág Szent Anya

HOZZÁD TARTOZOM
(Jer 20,7-9)

Ó nem átkozom a prófétával
azt a napot amelyen megszülettem
mindig áldalak azért hogy lettem
s hogy Fiad mellé társul elszegődtem
mikor fiatal fejjel vállaltam a küldetésem
szabadon és örömmel tettem

Most újra megajánlom magam
úgy ahogy ma itt vagyok
a múltam belém épült — vállalom
mert Irgalmad is vállalt engem
erősíts meg hűségemben!
Tudom ha elcserélnélek
kérész kéjekkel bálványokkal
a tűz bennem gyötrő lángokkal
csontomig izzana — poklom Szereteted lenne!
most már végleg a tűzbe vetve
mindazt mit megéltem de nem szerettem
Kereszted zászlaja lobogjon felettem
Jézus örökre tartozzam Hozzád
mert ahol Te vagy ott az Ország!

18. Az aventinuszi rózsáskert - *Il Roseto sull'Aventino.*

ŐSZI NAPÉJEGYENLŐSÉG

A végső pillanat napfordulat előtt
Feszülten várakozik az idő
Ki intette hogy várjon még egy kicsit
Míg a szeptemberi azúr tündököl
Milyen boldogan kék a mediterrán ég!

Majd meglódul a naptár s a napot
Fagyos szelek rázzák gyümölcsként hull alá
Deres csillagok jégfényű gyertyák szikráznak
De már nem lobog a láng

Forog az égbolt kerengő évszakok
Vissza-visszatérnek csalfa látszatok
Lenti örökkévalóságot
Hazudva de te jól tudod a tartam
Áramlik — egyre mélyebbre merülünk a télbe éjbe

Hogyan mondjam el Neked
Amit csak az érző szív sejthet
Mikor este kinyújtózom ágyamon
A kopott emlékezet ósdi vízmalom
Őrli a pelyvát a meddő látszatot
A gondolat az éjben tétova vonat

Pedig a szív sejti a titkokat
Mennyi rejtelem köröttem és bennem
Végtelen vágya végesség szomorúsága
Szikrázó tünemény tömény remény
Mi a világ és ki vagyok én?
Tiszta ellentmondás!

Belső Pillanat buzgó forrás
Benned csobog az Örökkévalóság!

19. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*

NÖVÉNYI MARADANDÓSÁG

Animának

« Viens avec moi prier, ma soeur,
Pour retrouver la végétale permanence. »
(E. Vandercammen, *La porte sans mémoire*)

Kékezüst habhullámon álmodozva
pihenünk nőnemű másom
az ég kék harangvirág
a nap szeme aranyozza
Kinyújtózik a képzelet
anyaméhmelegben
együtt moccanok veled
ikervirágok leszünk egyszer
ha majd a hajnali szelet
szöszhajadon érzed
ha a kinti világra
nyitod rá kék szemed
tengerszemen át
anyánk mosolyát
tükrözzük vissza
két kék tükör
tenger és ég között
együtt-remegő ikervirágok

« Gyere húgom, imádkozzunk együtt,
Hogy megtaláljuk a növényi maradandóságot! »

BÍBORJEL

V.M.-nak

Rejtelmeid még kutatom
Cseppentett vér homlokodon
Síva jele? veszedelem?
avagy pünkösdi kegyelem?
A vérfolt most továbbterjed
a Pusztítás Istensége
szerzője e vészes jelnek?

Mi hát a sorsunk — pusztulás?
a biztos csak az örök szenvedés
s csak délibáb itt minden más?
Maya fátyla fedi a rút valót?
Jó és rossz is egyenlő talán?
A múltunk végleg eltemetve
reménytelen üres egekbe
tekint szemünk világtalan?

« Ó csillagterek örök csendje
gyémánthideg a messzi ég!
Biztos törvényed míly kegyetlen
személytelen vak Mindenség!
Minden mi él sajog — szenvtelen
csak a tiszta Semmi marad — csodás
a csend a csillagpor között! —
Az űri csend kristálycsillára
csörömpöl s már zuhan reánk
hiába gondoltunk új hajnalokra
a Pusztulás hona hazánk! »

De légy merész és gondold csak tovább:
ha *ez* lenne a zord illúzió?
Ha győz a Szép és megmarad a Jó?
Ha ujjongásba olvad majd a gyász
mert *most* a fájdalom csak vajúdás?
Most végigfut rajtad a sejtelem:
nincsen az űrben elveszett elem
van Tűz hisz fájdalmas a láng
van Igaz mert gyötrődik az ész
van Öröm mert vajúdik a vágy
örökléttel terhes a jelen
azért van minden szenvedés
mert bennünk sír nyög fáj a Végtelen!

HOZZÁD TARTOZIK

Ami belőlem láthatatlan
ami belőlem ismeretlen
ami belőlem érthetetlen
ami belőlem kimondhatatlan
ami belőlem bevallhatatlan
ami belőlem befejezetlen
ami belőlem jóságmorzsa
ami belőlem szépségszikra
ami csupán csak kettőnk titka
ami mélyemben béke álma
ami lelkemben élet lángja
ami testemben halál hamva
mind Hozzád tartozik —
végül mi marad enyém?
Te *vagy* — ez nekem elég
mindent Tőled kaptam
Belőled jöttem és Beléd
veszítem tűnő életem
így önmagamat újra meglelem
enyém a tagadás s a hiány
meg a lehetőség talán
de ez is kezedben van
Tégy azzá aminek szántál!
Ömölj belém töltsd be űrömet
add meg együtt-létünk örömét!

20. Az angol temető a Piramisnál - *Porta S. Paolo.*

ORPHEUSZ ÉS KRISZTUS

Pierre Emmanuel halálára

Mily szörnyű kínban fogant e vajúdó világ?
és a fény micsoda öntépő szenvedélye
gyúrta gyémánttá kőkemény sűrűségét
mit felfal a behemót örök Éjszaka?

(Pierre Emmanuel)

1.

Hallod a hárfazenét? Mint bűvöl a szemfényvesztő szépség!
Sírok felett a szél virággal csókolózik — pereg a szirom száll a sóhaj
Életről álmodik a pipacs önkívületben lilába lankadó ajakkal...
Leszáll az alvilágba mélyen — ernyedt istenek műextázisában
haldoklik a vértelen Valóság — Hol bújkál a Kedves?
Euridiké árnya száll előtte hol ájult vadak szenderegnek
Hadd láthassam hát újra kék szemét! — Az Árny már eltűnt
a pokol kapui zuhogva becsukódtak — teljes lett az Éj.

2.

Hárfahangon száll a reggeli szélben s egyre ércesebben
új zene szól majd rázúdul a Városra a Tűzvihar
Orpheusz sírja beszakadt de az üres sír Tűz fészke lett!
Mint kezdetben az élet-keltő ősvizek felett
lebeg a Lélek az emberóceánon — az Értelem s a Teljesség
megszületőben. A szétporló időben lélektől lélekig lobog a láng
tűznyelvek szállnak-suhognak a szélzivatarban
s ha két igaz lét lángja időnként összelobban
az örök szeretet szíve örömtől dobban abban.

BARÁTI BIZTATÓ

A *Supernova* költőjének,
a 70 éves Békés Gellértnek

Azt mondják:

Kezdetben volt a Hő
azóta hűl az űr és egyre nő
ritkábbak már a robbanások
az üstökösök és a messiások
minden széthull e táguló világban
hiába hajszolod az értelem
elillan — elveszett elem
súrlódik sebzetten az éjszakában
ha néha supernovarobbanás
megrázza még az űri csendet
az egyetemes pusztulás
Big-Bang-je csenget

Az Írás mondja:

Kezdetben volt a Szó
teremtő Tűz és Értelem
maga az Élet — végtelen
világod magva fényt hozó
teremthetsz folyton itt és most
a szó szikrázik ajkadon
ha belső tüzed villanyoz
és minden újabb hajnalon
újjászületsz — az emberek
tüzed körül melegszenek
anyásan vesz karjára majd az éj
az Élet ringat el — ne félj!

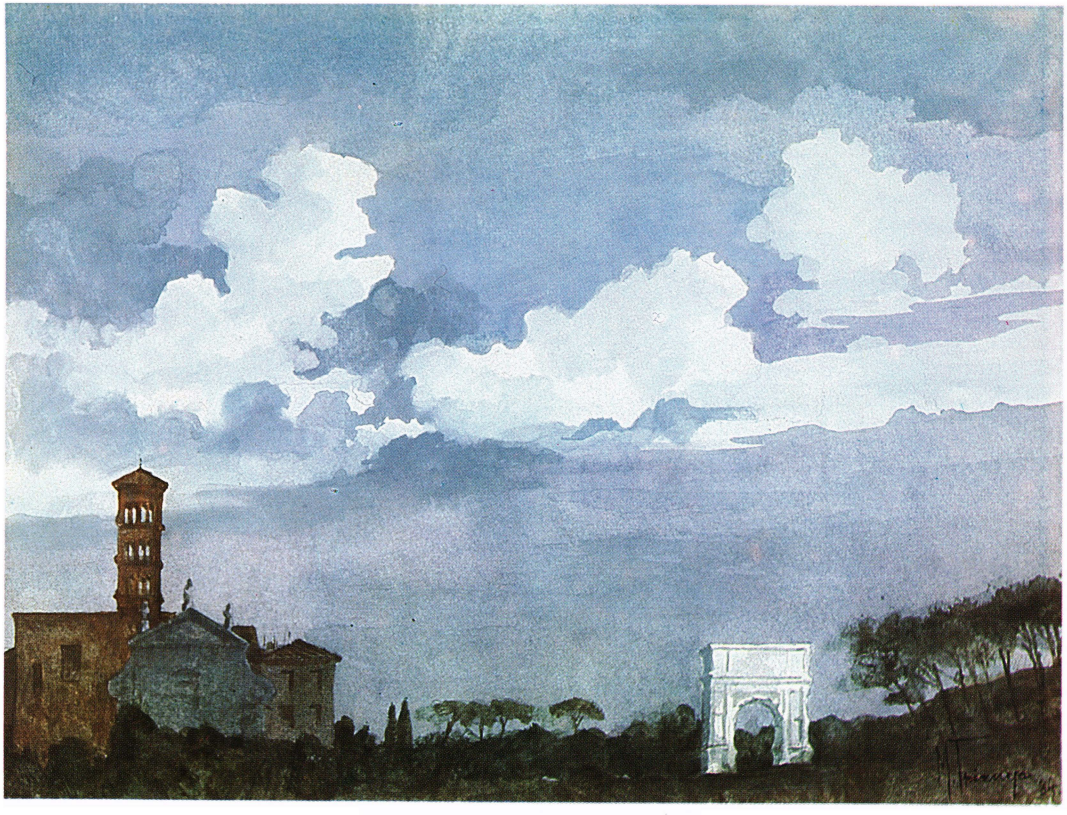

21. Róma ege - *Cielo di Roma.*

CSILLAGFÉNYBEN

« A bánat és a fájdalom
mélyén mindig világít
valami fény
biztosan tudom
az éj nem teljes soha
mindig nyitva a remény
világos ablaka... »

(*Paul Éluard*)

1.

Csillag remeg a víz színén
kutatom ki vagyok én
két örvény közös lemezén
lebegek várakozva
hallgat a csillagos éj

2.

Vakít az erős nappali fény
az esti félhomályban
rémít a közelgő éj
de a csillagfényben
csendes derűvel
megyek a virradat elé

FÉLÁLOMBAN

Darázs dong a függöny mögött
amíg én szundikálva
lebegek ég és föld között
lassan összeáll gyermekkorom álma
szárnyam nő és már-már elrepülnék
visszatér sok-sok kamaszkori emlék
a nyári hőség bedől az ablakon
vetkőzik egy szieszẗázó tündér
tűzbe hull sercegve a tüll
nyerítő meztelenség —

Loholás csikónyerítés cintányér dob
iramlanak a mesebeli szarvasok
csatakos szőrükről a reggeli fény lecsorog
de aggancsukon fennakadt az alkonyat
lángszirmok rendeződnek szemfedőnek
vörös és fekete izzik
Erosz és Thanatosz mindig
aratási ünnep vörösbor-folt az abroszon
képzelt defloráció —
de máris *messziről integet a nyár*
a múlt kankalinos árkait belepi a hó
csakhamar mindent simára szitál
szürke téli ég majd feketeség
halott madarak koppannak a háztetőkön
jajgat a jeges magányosság

Az árnyak már élesednek
a fák hegyén táncol a téli fény
a szellem csúcsa peremén
hideg ködök gyülekeznek
tört nádszálon játszik a szél
a gondolat gubbaszt magányosan
hegedűsóhajok szállnak cinkeként
idegszálaid feszülő húrjaira

Hasztalan áltatod magad
hogy tart még az őszi verőfény!
Szomorú kertben szőlőszemek
a levelek közt rádnevetnek
(mellbimbók ingyen ajándéka)
tavalyi tücskök cirpelése
szakadt csipkét terít a pőreségre
pólya a sajgó sebnek

* * *

De még ne!
Állj meg még idő!
Jöjjön valami varázslat!
Érzem melegét a mézillatú nyárnak
ákácok kövér mámora
mandulavirág bomlik a nyíló fényben
erdei tisztás fénysziget
eper és málna integet
piros és lila és lángos álmok
még minden kezdet lehetőség
micsoda ígéret micsoda bőség!

Az emlékezet folyosóján
kamasz-szellők vonulnak újra
a szénaillat tétován
egy pillanatra még megáll
aztán tovaillan
álló idill — illúzió!
mindent betemet a hó
a feledés hamva
hópuhán omlik rád
buckákat emel homlokodra
a pusztulás

* * *

Arccal a tavaszi szélnek kiáltanék
de megdermed ajkam —
már elmondtam üzenetem
most már csak magam biztatom:
ne add meg magad!
Gyermekkor? Nem!
Menj vissza előbbre!
Most minden újra kezdődik
Édenkertből kihajló almafaág
a végén feslik a virág
cirógat föléd hajolva
anyád szemét látod a gyöngyharmatban
bárányfelhőn hintáz az esti szél
harangkongáson kolompszón közelít az álom
a hársillat beszökik a féltudat résein át
kezded félálomban az ősi imát:
« Fehér rózsa, Mária... »

22. Antik romok az Appia Antica-n - *Antiche rovine sull'Appia Antica.*

ÁLOMTÁJAKON

Harmatban jártam az este
a nefelejcs szemén
villant a kihunyó fény
megborzongtak a bóbiskoló fák
kontyukról rázták
az aranyesőt

A folyóban tündérek fürödtek
egy indiai lány
éppen felbukott
csatakos testén
ezüstözött a holdfény
átlátszó inge fennakadt
melle eperszemén

Majd mélyült az éj
alagutakból előhuhogott a halál
hajnal felé
eszelősen tépte haját
a megőszült gyász

Meglazult minden ereszték
omló zsilipeken a hiábavalóság hullámai
törtek át habzott az undor
majd megszűnt a roham
fekete vizek gyémántfényben
hazajáró lelkek
a hajnal gyolcsait teregették
egy didergő csillag sírt a hideg űrben

EROSZ-THΛNATOSZ

Major-Zala Lajosnak

Öl és sír
között nyöszörg a lét
az élet ölel és öl
az álomlepkekép
felvillan tündököl
majd molylepkeként
porlik szét
A vágyverem
sírüreg anyaföld-öl
méhszájörvényben
a Halál veszett kutyaként
élethulladékot keresgél
ölelő s ölő kezek
csontvázak ölelkeznek
a pusztulás hörög
csípőcsontüregek
ásítanak egymásra
a tág lyukon át
a Halál röhög:
a ropogós Érosz csontcsutkáját
Thanatosz roppant torka elnyeli
vacognak a molekulák

23. Meredek út az Aventinuszon - *Clivo sull'Aventino.*

VÍZÖZÖN UTÁN

Még a vihar előtt
égzengés között
villámcsattogásban
végre megjött
csatakos lovaival
várva-várt apánk

« Van villámhárító a kastélyon »
biztatott bennünket
remegő anyánk
de ha a mennykő valahol lecsapott
szaporán keresztet vetett

Az asztalnál ültünk végre
apánk némán kanalazott
« Miért féltek? » kérdezte
« Isten megígérte:
nem lesz többé vízözön a földön »

Ebéd után az özönvíz elállt
kiszaladtunk a hárs alá
beszívtuk a friss esőszagot
az istállók mögött széles ívben
az vízözön utáni szivárvány villogott

MÁSODIK MEGHÍVÁS

(Jer 15,16-21)

« Ha visszatérsz hozzám
visszafogadlak szolgálatomba
légy újra a hangom szócsövem szám
veled leszek megszabadítlak
csak térj vissza hozzám! »

Olyan lettél számomra mint csalóka patak
kiszámíthatatlan — pedig én csaltalak
menekültem bújdostam előled
pedig nem akartalak
végleg elhagyni Téged
Most is még szívem sajdítják az emlékek
ha szavadra akadtam kenyeremmé lett
örömet keltett szívem vidította

Nem feledhetlek
nincsen maradásom Nélküled
ősi és új hűséged
fogva tart stigmaként éget!

Milyen jó hogy megbélyegeztél
e sebsajgás milyen édes
a Te Nevedet viselem
Megfeszített Istenem
ne engedd hogy valaha bármi
elszakítson Tőled!

24. Szent Elek temploma az Aventinuszon - *S. Alessio sull'Aventino.*

« AMIKOR UJJONGTAK A HAJNALCSILLAGOK »

(Jób 38,4-7)

Nem voltam Veled azon a reggelen
amikor először ujjongtak a hajnalcsillagok
a titkokról nem sokat tudhatok
nincs miért panaszkodnom
másoknak van rá okuk tudom
köröttem annyi fájdalom
de nekem nincs jogom
a lázadásra — bár nem értelek...

Ha újra gyermekszemmel figyelek
s szemlélem a szirompuha hópelyheket
akár csak képzeletben
vagy az ákácok boldog virágzását
gőgös és vak bölcsességem
szarvát letöri csodás szépséged

Nem álltam melletted
mikor a lándzsa átdöfte melled
honnan tudnám milyen nagy szerelmed
leszálltál az Idő kilátójáról
harmatban és vérben gázolt a lábad
te velünk lakó értünk haló
Vőlegénye a vak-lány-emberiségnek

Most a munka a szüret a készülődés
a présházból szőlő- és borillat száll
ünnepre várva asztalodnál
sürögnek szolgáid az angyalok
aranypalotád kertjében örömtüzek égnek
mint mikor először ujjongtak a hajnalcsillagok!

AZ URÁNUSZ FELÉ

(A « Voyager 2 » nyomán)

Nézd! a bohó csillagon csörgősapka
avagy óriás harangvirág-kucsma?
Mit rejteget a lila gázas burok?

Fúrjuk magunk az űri éjszakába
a bolygók-közti térben
még *itthon* vagyunk
a Nap tüze éltet erőt ad
mi lesz majd ha galaktikánkat
elhagyja a továbbszálló szonda?
Milyenek az űri éjjelek?
Jönnek-e onnan is jelek?

Vígasztalódj!
Nem folyamatos a feketeség!
Tejútrendszerek habzó sora
szórja be a gyémántölű éjt
a fény bugyborékol
a sötét Semmi mérhetetlen árkain
törvény szerint keringenek
a kerge galaktikák
van Gazdája a mindenségnek
nem a Semmi szennye a való világ!

25. Oszlopok Ostia Antica-ban - *Colonne di Ostia Antica.*

KÉPEK ÉS KÉPTELENSÉGEK

Festő és költő barátaimnak

Genezis

Kezdetben van a kép
meg valami képtelenség
különös gondolatlebegés
az eszme a képre ül — lebeg és
boldog szárnycsapásokkal
belehasít az éjszakába
fény dereng fel és a kába
reggeli révületben
a titok fátyla fellebben
megszületik az alkotás

Kép(let)eim

Ablaküvegbe ütköző légy konoksága
sápadt fényektől elbűvölt lepke
reszketve porzó szárnya
nem az én képeim
Suhanó sóhaj-nyíl a nyíló éjszakába
Abszolút-vágy vagyok amely az Ómegába
tör fel és ott nyugszik meg majd végre

Képtelenség?

Hogyan házasíthatnád
a meleg húst és a merev márványt?
Képtelenség?
Rodin mégis megtette:
a képtelen csoda az « Örök bálvány »:
a férfi ajka a két mell között
érzi a bőr borzongását
a márvány megolvad a hőtől
gyönyör és szenvedés
eggyé válnak miként a kőből
kibomló két alak

Tengeri látomás

Tengerről jöttem — esti béke
ablakom alatt halkan permetez
egy vízsugár a halas medencébe
most hirtelen Vénusz merül fel
rámtekint ábrándosan
köldökén egy vízcsepp remeg
a formás kebel
és a mélyülő öl
között egyetlen vízcseppben
a tenger tündököl

Optimizmus

A világegyetem kivilágított vitrinje
végre összetört csörömpölve
ropogó üvegszilánkokon járok a sötétben
de legalább feltört a fojtó üvegbúra

26. A Teknősbékák Kútja - *La Fontana delle Tartarughe.*

Borúra derű

Már nem ragyog csak lüket
a csillagoltó éj
messze a mérhetetlen űrben
égi jégcsapok xilofon-csengése
a Nihil bálványigézetében
kristályos kétségbeesés...

De valami titkos érintésre
megreped a szurokbúra
derű ezüstje hull a búra
a távolban nagy tüzek lobognak
harsonák zengnek a napkorongnak
amikor felnyitja szemét
az Öröm Ura

Remény

Micsoda vigasztalás!
Reményből élj
ha már nem maradt más!

Felnőtt?

« ... A szeretetlángban még nem felnőtt... »
(Dante)

Még nem szeretsz mert félsz
nem vagy szabad
nem vagy érett a szeretetlángban
amíg nem vagy kész
hogy elveszítsd magad

« *Elhiszem, mert képtelenség* »

Repülő szárnyasoltár
a kakas harmadszor szólt már
szeráfi feszület stigmák
vér sercen a szegek helyén
a töviskorona lehajtott fején
félrebillen
az Élet Ura halott Király
köréje gyűlnek ájult csillagok —
a domb mögött aranylik a nap már
Húsvét hajnala ragyog

Hegyi Beszéd

Kergén a csillagok közt kerestelek
amíg tartott a nappal
mire beesteledik lehajtom fejem
földre szállnak a csillagok
síró arcok és sóhajok
között a Te Arcod ragyog
Jézus — egyetemes testvér
hallom a hangod:
« Könnycseppekben keresd a csillagot! »

27. Falak az Aventinuszon - *Le mura dei Savelli sull'Aventino.*

28. Trastevere-i napsütés - *Sole di Trastevere.*

29. Ásatások Ostia Antica-ban - *Scavi di Ostia Antica.*

30. Ostia Antica látképe - *Veduta di Ostia Antica.*

EGYSZER DE MINDÖRÖKRE

Egyszer-létünk hogyan lesz maradandó?
Ki fogja össze a porló Időt?
Mi marad meg ha minden múlandó?
Ki menti meg életem a reszketőt?

1.

Könnyű fuvallat legyezget
a bőrömön minden pórus-atom
örül a nyárutói fénynek
az időt számlálgatom
mint hajdan Ágoston
itt nem messze Ostiától:
« Ha nem kérded tudom
ha kérded nem tudom ».

2.

A mindenségben csöppnyi moccanás vagyok
nyomom elsimul és ujjongó habok
táncolnak a tűnt hajósodor után —
ezt is láttam itt kinn délután.
« Örök a tenger — porzó vízfodor
csilláma vagy csupán! »

3.

Esteledik — ez volt a végső nyári nap
ablakom alatt
az öröm kis szikrái cikkannak
a fényt magammal hoztam Ostiából
s most belül a Jelenlét lángol
valami duinói angyal üzen:
egyszer vagyok és mégis mindörökre!

4.

Amőba voltam — meglehet
de most hogy első moccanásom
újra érzem megremegve látom
mint lobban fel bennem *most* az öntudat —
egyszer és mégis mindörökre!
Hátra és előre kezdettől mindörökre
az öntudat most mennydörögve
kiáltja: tiszta ellentmondás lenne
ha az ember a föld virága
eltűnne mindörökre!

5.

Ellobbantak már a szentjánosbogarak
nézem a négy citromfát ablakom alatt
a fagyhalál majdnem megölte őket Vízkeresztkor
de a törzsből nőtt friss hajtások
bizonygatják:
az élet erősebb minden pusztulásnál!

6.

Mert az Élet legyőzte a halált!
Nemcsak emlékem — létem
Tebenned megmarad!
e mérhetetlen mindenségben
a földön és a csillagűri éjben
világít izzó Jelenléted:
azért vagyunk mert Te szerettél
s mivel itt lenn útitársunk lettél
nem bolyongunk most már céltalan —
nem irigykedünk a csillagokra
Jézus — a Jelenlét égő csipkebokra!

31. A Portico d'Ottavia mellett - *Al Portico d'Ottavia.*

32. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*

33. Tavasz Titus diadalívénél - *Primavera all'Arco di Tito.*

34. Foca oszlopa a Fórumon - *La colonna di Foca.*

MÉLTATÁSOK SZABÓ FERENC VERSEIRŐL ÉS MŰFORDÍTÁSAIRÓL

Az *Őszi ámulat*-ról:

« Szabó Ferenc — magam is tanúsíthatom — nem ötvenéves fejjel kezdett verselni. 1950 körül még én is láttam az érettségire készülő diák reménytkeltő költeményeit. Aztán rendi elöljárói tanácsára elállt a költészettől... (...) Ez az első verseskötete. Persze nem az első könyve. Magyar-francia szakos tanár, filozófus, teológus, a vatikáni rádió magyar adásainak vezetője, s széleskörű munkásságát több, mint egy tucat könyv tanúsítja. De az « Őszi ámulat » csupa vers, nemcsak a sajátjai, hanem több, mint felerészben műfordítások francia, olasz és német költők verseiből... »

« ... Bár a versek visszatérő üstökösként 1981-ben jelentek meg a költő egén és fogalmazványfüzetében, valójában az érettségi vizsga óta eltelt 30 év fölgyülemlett élményeinek felszínre szabadulását jelzik: « Hogyha múltamba mélyedek... a számon szikrát vet a szó ». Ez a múlt annak, aki a Genezis könyvétől Teilhard-ig minden írást áttanulmányozott, nem fél évszázadra, hanem évmilliókra terjed: « Ott voltam örök terveidben... anyám méhében Te szőtted testemet ». Ez a múlt Atlantisz: a ház, a bürű, a kiskút, a tiltott almáskert, az álló idő a tengerfenekén, a szűk cselédszoba, ahol anyja megszülte, bölcsőben ringatta. Gyermekkori élmények erdőn-mezőn, vízparton, aratásban... karácsony táján betlehemesek, templom, iskola, megvesztegetően egyszerű Francis Jammes-i hangszerelésben elővarázsolják az eltűnt idő homokszemeit... »

« ... Persze 30 éves kihagyás után újra kell kezdeni az ujjgyakorlatokat. De így is szép, mert nincs hamis hang, érdeskés romantikus benne, s amíg ujjai a billentyűkön, hátában érzi « Dante mély vizeit », a « Consolatio mystica »-t, s a mini-Apokalipszist Róma nyugtalan szívében, hogy végül meglelje a végső igazságot: « a tékozlásban leled meg magad, — a közös lét a szeretetből épül », s az öregedő költő felismerése: « Belül alkoss magadnak új világot. »

« Nem véletlen, hogy aki nemcsak az értelem és bölcsesség, de a szépség bűvöletében is él, előbb-utóbb ihletet merít a művészet szentélyeiben is. Van

Gogh és Csontváry látomásai serkentik dalra, Szőnyi István zebegényi színei s a jóbarát Triznya Mátyás lírai zengésű akvarelljei. Sokat utazik, élményei impresszionista versekben csapódnak le... »

« ... Filozófiai-teológiai tanulmányai kikristályosították benne a kifejezés egyértelműségét: a Claritas-t. Tudja mit akar mondani, s könnyen megtalálja a kifejezés eszközeit is. Skolasztikus háttere egy cseppet sem zavarja népi indítású líráját, a « felszántott föld barázdájából » kel szárnyra a hangja, « vízmosások mély medréből ». E kettősség természetesen ötvöződik egymásba, mint a zsoltáros ujja nyomán Isten mérhetetlen léte és a szív magánya. Pascal gondolatai szépen megférnek az egykori tanyasi gyerek « csillagmélyi csendbe » merülő ámulatával. De a költő előbb-utóbb kinő a gyermekkorból, s ez az iszonyat kezdete. Szépség és Rettenet között hánykódik. Hiába áll őrt az Angyal és a Loyolai pallosa. S ebből a hánykódásból születnek a legjobb versek. Szabó Ferencéi is... »

« ... Az « Őszi ámulat » után várjuk a tavaszi virágzást. Mert sohasem késő. »

(Tűz Tamás, *Irodalmi Újság*, 1983/3)

A *Jelek az éjszakában* c. kötetről:

« *Szabó Ferenc* a vatikáni rádió magyar adásának szerkesztője, katolikus pap, az Isten szolgája. De népünké is, hiszen nem húzódik vissza az oltárok szent hűvösébe, hanem papírra veti az ész és a szív párbeszédeit, s töprengéseit megosztja valamennyiünkkel. Mostani kötete — sorrendben a 14-ik — esszék, tanulmányok, versek gyűjteménye. A nyugtalan ember, a művelt férfi, a kitűnő stiliszta és pompásan érvelő Szabó művei nem könnyű olvasmányok, de még a legkonokabb ateisták is elgondolkodhatnak idézetein: 'A homály sohasem lehet ok arra, hogy ne higgyünk a fényben'. (...) »

« ... Szabó Ferenc több tucat tanulmányt írt a francia költőkről és a próza mestereiről: François Mauriac, André Gide, Paul Valéry, Baudelaire, Pierre Emmanuel, Sartre, Pascal — hogy csak pár nevet említsek. Reménytelen vállalkozás lenne, hogy néhány citátum segítségével felvázoljuk akár a tartalmat is, hiszen a kötet — a verseket is beleszámítva — 121 különböző írást tartalmaz.

Rangsorolni sem lehet, mert a színvonal egyenletes, a válogatás szinte hibátlan. Ám még a lapozgatáshoz is türelem kell, hosszú álmatlan éjszakák, hogy a szerzővel közösen keressük morális szinten Isten szavát. S ha könyörgéseinkre nem kapunk feleletet, ne csüggedjünk, mert pontosan abban rejlik az imádkozás nagysága, hogy ezt a cserét nem rontja el az üzletszerűség rútsága. »

(Hajnal László Gábor, *Új Látóhatár,* 1983/4)

« ... Szabó Ferenc központi tárgya a Pascal-idézet körül forog: 'E végtelen csillagterek örök csendje rémülettel tölt el'. Ezt a gondolatkört követi nyomon a franciáknál, bekapcsolva Babitsot és vissza-visszapillantva Szent Ágostonra is. A kötetnek több mint felét kitevő Pascal-gondolat változatainak epilógusában aztán összefoglalja mindazt, ami lényegében a versek tartalma. A kezdet és vég, múlt és jövő közt szorongó jelen mint egyetlen, Pascal értelmében vett emberi esély, amit mindehhez a csillagokon keresztül megtestesült mindenség csendje övez... (...)

« A versekben a személyes hozzáállás szólal meg. Amennyiben Madách szavai: 'Az élet célja a küzdés maga' — a hitre is vonatkoztathatók, úgy Szabó Ferenc esetében nem a gyermekkori, ártatlan, hanem a megküzdött, kiharcolt hittel állunk szemben... »

« ... Amíg Szabó Ferenc az Őszi ámulat c. kötetében, bár tétován, inkább a gyermekkor mélyrétegeiből még felbuggyant a csodálkozó (szív)öröm, jelen kötetében az *actus intellectualis* erősen megfegyelmezte az érzelem húrjait, míg a gondolat meghatározó szerepet játszik... »

(Deák Ernő, *Bécsi Napló*, 1984. május-június)

A *Szavak forrása csend* c. kötetről:

« Szabó Ferenc új kötetének címe Pilinszky Jánost idézi. Pilinszkyt és nemzedékét, akik kételkedni kezdtek abban, hogy a szó alkalmas lehet kapcsolatot teremteni beszélő és hallgató között. A csend az ő számukra egy olyan köztes állapotnak minősült, mely alkalmas a leírt és kimondott szó megtisztítására,

hogy később visszaállhasson az a meghitt kapcsolat, mely a beszéd és írás révén embert emberhez fűzte, s amely a költőt is alkalmassá tette a versbeli igazságok megfogalmazására. Az a gondolati út, melyet Szabó Ferenc műfordításai és részben saját versei révén végigjár, némiképp hasonlít az itt leírtakéhoz: kötetét egy hatalmas, a szóban, a költészetben még fenntartás nélkül bizakodó lírikus, Paul Claudel bemutatásával kezdi, majd Valéry verseiből ad válogatást, azt az első folyamatot mutatva meg, ahogyan a líra az érzelmek túláradó bőségét a ráció nyugalmára és kiegyensúlyozottságára cserélte, befejezésül pedig Pierre Emmanuel költészetéből állított össze valóságos antológiát. Emmanuel és Pilinszky lírája kétségtelenül mutat bizonyos rokonságot... »

« Az olvasóban óhatatlanul felvetődik a kérdés: vajon Szabó Ferenc újabban megjelent kötetei, a verseket és műfordításokat tartalmazó *Őszi ámulat, Teljes évszak* és a mostani *Szavak forrása csend* módosítást jelentenek pályáján? Vajon a világnézeti tanulmányokat, teológiai és filozófiai esszéket végképp felcserélte-e a versre és a műfordításra? Ezek a kérdések azonban aligha vezetnek a lényeghez. Részben azért sem, mert Szabó Ferenc kitűnő tanulmányokkal kíséri fordításait, melyekben elmélyült és alapos világirodalmi kultúráról tesz tanúságot, s biztos érzékkel választja ki a költészetnek azokat a jelenségeit és poétikai jellemzőit, melyek az emberi lényeg felé mutatnak. A vers és a tanulmány voltaképp egyetlen forrásból fakad értelmezése szerint: a világba kivetett ember e különféle megfogalmazások révén igyekszik megtalálni célját és rendeltetését, fogalmazza meg azokat az életelveit, melyek orvosságul szolgálhatnak léte fájdalmaira. E kiválasztott, ugyanakkor tévelygő, rendeltetését kereső ember lehetséges útjait fogalmazza meg Szabó Ferenc, akár verset, akár tanulmányt ír. Ha az utóbbi műfajt műveli, akkor is érezni fejtegetéseiben a költői látásmódot, s ha verset ír, olyan gondolati fedezettel tekint a világra, mely minden leírt sorát tudatossá teszi. Nem a lávázó, indulatos, teremtő lírikusok közül való. Fontosabb számára a pontosan megfogalmazott gondolat, mely a képeket is áthatja és szabályozza dikciójának menetét. Kifejezésformáját némiképp meghatározza a magyar katolikus költészet hagyománya, ez azonban nem akadályozza mondanivalójának egyénítésében... »

(Rónay László, *Vigilia*, 1985. december)

« Szabó Ferencet ebben a kötetében egy új, de ugyanakkor már ismert oldaláról ismerjük meg. A modern katolikus teológiának ez a lelkes szószólója és ismertetője, a külföldi, főleg francia teológusok szakavatott magyar tolmácsa könyvben, folyóiratok lapjain és a rádió hullámain, az irodalmi esszé e szakavatott művelője, ki nyugati magyar költészetünkben nemrég egy új hanggal — a sajátjával — is jelentkezett, most mint irodalmi műfordító áll elénk ».

« Egyébként szabályos elrendezésű kötetében az a meglepő, hogy a francia nagyoktól tolmácsolt versek és szövegek után — függelékben! — saját új verseit is közreadja. Megszoktuk, hogy mindez, ha történik, fordítva történik: a költő saját versei után függelékként közli kedvenc versfordításait... »

« ... A kötet 'szóló' része, az *Őszi napéjegyenlőség* címmel szereplő Szabó Ferenc versek korántsem érdektelenek. A hangvétel, az indító idézet, a szerző hozzáállása a születő élet megragadhatatlanságának megragadási kísérlete. A versek a filozófiai költészet határmezsgyéjén mozognak, de annak gondolati komorsága és következetessége helyett lírai megoldások felé futnak. A lélek hol vergődik, hol repdes Isten felé; ezen az úton, ha földi, lenyűgözik az emlékek; ha égi, mintha a képzelet egy fellegéről a másikra szállna. A képzeletben — a költőében — valódi lehetőségek megélése váltakozik a tündéri (tehát változékony) illúziókkal. Ezeket a verseket, többek között, azért is jó olvasni, mert árad belőlük a biztatás. Szól ez földi barátoknak, néha megnevezetten, de holt költőknek is. A költő, például, párbeszédet folytat József Attilával, az *Eszmélet* című vers néhány során elmélkedve:

« *Csak ami lesz, az a virág* »
Nem látod? az élet lehetőség
a szabadságban szunnyad a való
ébreszd fel alkoss élj a mában
magad légy a folytonos születés
örök mozgás túlhaladás
halál halála — feltámadás. »

(Kabdebó Tamás, *Katolikus Szemle*, 1986/3)

SZABÓ FERENC KÖNYVEI

Mai írók és gondolkodók. Louvain 1963.
Le Christ créateur chez Saint Ambroise. Doktori disszertáció. Róma 1968.
Isten barátai. Hitünk korszerű bemutatása. Róma 1969.
Távlatok. Irodalmi és világnézeti tanulmányok. Róma 1970.
Henri de Lubac az Egyházról. Róma 1972.
Az ember és világa. Róma 1974.
Párbeszéd a hitről. Irodalmi és világnézeti tanulmányok. Róma 1975.
H. de Lubac — Y. Congar (TKK: Mai teológusok 1). Róma 1976.
Ábrahámtól Jézusig (Bevezetés a Bibliába). Róma 1976.
A szeretet hullámhosszán (Miért élünk, miért hiszünk?) Róma 1977.
Jézus Krisztus megközelítése. Róma 1978.
Életadó Lélek (Bevezetés a keresztény hitéletbe). Róma 1980.
A rejtett Isten útjain (Párbeszéd a hitről). Róma 1980.
Karl Rahner (TKK: Mai teológusok 2). Róma 1981.
Őszi ámulat. Versek és műfordítások. Róma 1982.
Jelek az éjszakában. Tanulmányok és versek. Róma 1983.
Teljes évszak. Versek és műfordítások. Róma 1984.
Szavak forrása csend. Műfordítások és versek. Róma 1985.
Lélekben és igazságban. Tanulmányok és vallomások. Róma 1986.

VÉLEMÉNYEK TRIZNYA AKVARELLJEIRŐL

(Brani di critiche sugli acquerelli di M. Triznya)

Das Wort « aria » hat Leonardo da Vinci in die Lehre der Malerei gebracht. Es war aber die Malerei, die die « aria » — die Luft — ins griechische, dann ins italische (italica) Haus — ja sogar ins etruskische Grab brachte und wenn jemand die *Macht der Malerei* kennen lernen will, soll er nach Tarquinia gehen, um zu erfahren, wie sie die Wände der Gräber sprengt — so viel « aria » hat die Malerei da hineingetragen. Oder er gehe nach Pompeji, das — gleichsam als Geschenk des Vesuvs — vom Wunder dieser Macht zeugt.

Das römische Haus war blind: seine Räume waren eher dunkel als hell, um das viel zu grosse Licht auszuschliessen. Die Malerei trug in sie, ausser der « aria », auch das Auge.

Dies tut heute die Malerei von Mattia Triznya. Er brongt Auge und Luft ins Zimmer, wo ein Bild von ihm hängt. Er hat es nicht beabsichtigt, weil er kein theoretischer Maler ist — den Göttern sei dafür gedankt — doch erreicht er diese Wirkung, unwillkürlich, durch die Hervorbringung seiner Kunst, die von der « aria » zeugt.

Ascona, 19. Januar 1969. Karl Kerényi

Watercolors, particularly classic landscapes, are as rare on the art scene these days as Cézannes on the market, so it comes as a treat to see as competent a show of them as the one by *Mattia Triznya at the « Cavalletto » Gallery, 61 via Tritone.*

Triznya is a Hungarian who grew up with art and discussions of art all around him at home. He painted nature with watercolors as a boyhood hobby, studied at the University of Budapest, and art with the great Hungarian painter István Szőnyi.

Italy, France and Spain have a section in this exhibit where his style unites them all. The paintings are small, clear as a bell, and — as good watercolors should — suggest even more than they show. His color-sense is natural enough to see the impact of a field of lavender under a cloudy sky, the pallor of Spanish rocks and sea under a blazing sun; and sensitive enough to include a pagan presence of the supernatural felt in sacred Etruscan groves.

For good measure he brings off one example of the riskiest assignment a watercolorist can dare: an indoor figure study by lamp-light. Nostalgic, but too cultured to be sentimental, Triznya is above all a sympathetic realist.

Rome, 5 April 1973. John Hart

...le terrain principal de Mattia Triznya est l'aquarelle, cendrillon de la peinture, du moins aux yeux des incompétents. Elle est moins spectaculaire que la peinture à l'huile ou celle à fresque, mais les personnes compétentes savent combien ce genre est difficile, quel talent il exige. De la rapidité, une technique parfaite, des connaissances professionnelles. L'oeuvre doit être achvée avant que les couleurs sèchent sur le papier.

Triznya est un observateur pénétrant. Il découvre les innombrables mystères de la nature — et c'est déjà le maximum du rendement si l'on peut représenter et projeter ces mystères. L'artiste est toujours humble: c'est le miracle présent qu'il veut exprimer et non pas glorifier soi-même comme miracle. C'est ainsi que dans les aquarelles de Triznya les merveilles divines de la nature. tant de fois oubliées ou négligées, prennent vie: arbres, buissons, eaux, pierres, nuages — un monde toujours changeant devant nos yeux. Saisir et fixer le moment éphémère, à la manière d'un bon chirurgien: sauver la vie — voilà l'art.

Le résultat: reconstruire ou, mieux encore, recréer le monde grâce aux yeux et au pinceau de l'artiste — monde qui devient ainsi le sosie, mais non pas la copie de l'original en raison de la participation humaine. Ces arbres, ces pierres, ces eaux, ces villes, sous un ciel méditerranéen, reflètent parfaitement la pensée de leur Créateur sans la dissimuler, car l'artiste y a ajouté son âme, son sentiment et sa pensée créative...

Scarboro, Canada, mai 1975. Tamás Tűz

Unghorese di nascita, pittore nel più puro senso della parola, sessant'anni di età, dei quali la metà trascorsi in Italia sua Patria d'elezione.

Questa, in breve sintesi, la biografia di Mattia Triznya, un artista che al carattere romantico tipicamente magiaro unisce un innato senso dell'arte che in Roma raggiunge la più completa maturazione.

Per esprimere la sua passione per la natura e le cose che lo circondano ha scelto il mezzo più difficile anche se al profano potrebbe sembrare il contrario: l'acquerello.

Questa tecnica pittorica, anche se relativamente giovane (furono alcuni artisti olandesi nel '600 ad adottarla per chiaroscurare i disegni, poi venne perfezionata dagli inglesi ed approdò in Italia nel secolo XIX) non consente alcun ripensamento.

Sul foglio bianco di carta l'Artista trasfonde il suo estro creativo senza tentennamenti e l'acqua, diviene il tramite con il quale la tavolozza cromatica si realizza, dando alle tinte quella trasparenza, quell'ariosità che con l'olio non sarebbe possibile ottenere.

Mattia Triznya ha frequentato l'Accademia delle Belle Arti di Budapest ed è stato allievo di István Szőnyi, uno dei più grandi pittori ungheresi, del quale ha sposato la figlia.

Giunto in Italia, ha lavorato come scenografo presso gli studi cinematografici di Cinecittà e della Farnesina e ciò ha indubbiamente influito positivamente sul suo modo di esprimersi.

La scena cala negli acquerelli per darci il senso drammatico di una esperienza vissuta: colori, luci, emozioni vengono solidamente fissati nel tempo negli elementi essenziali ed ovviamente più genuini.

Triznya non poteva non subire il fascino di Roma, come avvenne per Corot, Poussin, Rodin, e quest'amore per la capitale italiana è stato ricambiato da una lunga serie di lavori che ne fissano gli scorci più suggestivi.

Ma quel che più colpisce, oltre alla finezza del disegno, è la trasparenza dei colori: un qualcosa che è presente nell'aria, in noi, nell'universo intero. Sensazione che si fa materia, e a sua volta diviene tramite di emozioni vissute a livello d'inconscio.

In un suo acquerello in cui ci mostra uno scorcio dell'isola sacra sul Tevere ho rivisto le stesse luci, ho ritrovato la stessa commozione per un tramonto di fiaba che illuminava il ponte a nove archi d'Hortobágy, in Ungheria.

Cosa dire di più di un artista capace di farci rivivere episodi sopiti nel tempo anche con un solo accostamento d'immagini.

Il filosofo ungherese György Lukács, in un suo saggio, ha scritto: « Se siamo in condizione di riconoscere il cammino del genere umano e di utilizzarlo per il nostro sviluppo individuale, lo dobbiamo tra l'altro proprio all'arte, alle realizzazioni del rispecchiamento artistico ».

RAI. Roma, 8 maggio 1982. Walter Fagioli

Rendhagyó életút -- hagyományos művészi ösvények: tömören így jellemezhető Triznya Mátyás Rómában élő festőművész pályája. Esetében a *hagyomány* szó korántsem jelent maradiságot, hanem a magyar impresszionizmusnak, a nagybányai iskola célkitűzéseinek folytatását; hasonló — bár sajátos — témaválasztást, letisztult eszközöket. (...)

Festészetét a fény és a levegő jellemzi — véli neves méltatója, *Kerényi Károly*. — Akvarelljeit nézve hallatlan szabadságérzet járja át az embert; színeinek vibrálása — akár a nagy posztimpresszionistáknál — nem nyugtat, de nem is nyugtalanít: tevékeny részvételre, együtt szemlélésre és feldolgozásra késztet. Ecsete, mint napsugarat a prizma, elemeire bontja a valóság színeit, és a vízfestékből új színvilágokat teremt. Ligetek, mezők, toszkán házak, mediterrán tengeri táj — és mindenütt a fény, mely meleget áraszt, életet ad. Fény, amely ugyanúgy csillan egy római háztetőn, mint a zebegényi Dunaparton — s mégis mennyire másként. Fölfedezni a sugárzás más voltát, erre mindannyian képesek vagyunk. De visszaadni a paletta színeivel: ehhez Mattia Triznya szemére és kezére van szükség.

Emlékfoszlányok, és egy karnyújtásnyira álló antik házfal. Vágyak diszharmóniája és egy háromlyukú híd a lilásszürke folyó felett. Látomásos égbolt és villámsújtotta fák, kihalt utcák, ember nem járta mezők, Triznya Mátyás képeit látván az emberben önkéntelenül is felmerül a kérdés: vajon az absztrakt jelző csupán a non figuratív alkotásokra jellemző-e; vajon nem hordoz-e elvont — mélyen filozofikus — tartalmakat is egy bukófélben levő fatörzs, egy mezítelen sárga házfal? Nem ártana végre felülvizsgálni szavaink — a terminus technikusok — konvencionális tartalmát s újabb tartalommal gazdagítani őket. (...)

A piktor, aki Budapestről indulva Zebegényen át Rómába jutott, most visszaérkezett Budapestre. Egyelőre ide, a Vigilia képcsarnokába, ahol csupán fekete-fehérben láthatjuk színgazdag képeit, de — remélhetően — találkozunk majd vele a közeljövőben valamelyik neves fővárosi galériában is, és eredetiben gyönyörködhetünk fényeiben és árnyékaiban. Mert a fényt — bárhol éljünk is — nem nélkülözhetjük; Ferenczy Károly, Szőnyi István, Triznya Mátyás ajándékát nem utasíthatjuk vissza.

VIGILIA, 1982. április. Bálint B. András

ROMA, AMORE MIO

Wer Rom liebt, sollte sich auf den Weg machen — nein, nicht unbedingt gerade bis in die « heilige Stadt », aber immerhin ins « Zentrum Wittigkofen » an der Jupiterstrasse 15 sollte er reisen. Hier sind bis 8. Dezember im Antiquitätengeschäft von Carolina Capparuccini unter dem Patronat der italienischen Botschaft Aquarelle des aus Ungarn gebürtigen und seit langem in Rom lebenden Künstlers Mattia Triznya ausgestellt.

In wunderbar leichter, zarter Malweise und in feinen Farben zeigen sie Szenen in und um Rom — sogar Ruinen oder ein Aquädukt scheinen schwerelos und frühlingshaft zu werden während sich die Kronen der Pinien auf dem Aventin duftig mit dem hellen Himmel vereinen. Das Herz wird einem weit beim Blick aus dem Schatten auf die blaugoldene Stadt im Sonnenlicht; das Licht in seinen gedämpften Nuancierungen ist es auch, was die Bilder von stillen Ecken oder etwa einem ganz unspektakulären, aber mit liebendem Blick entdeckten kleinen Strassenbrunnen so reizvoll macht.

DER BUND (Bern, 2-12-1983). Gabriella Brodrecht

Die Begeisterung der Vernissage-Gäste war einhellig. Nicht nur die bezaubernden Aquarelle von Mattia Triznya wurden einmütig bewundert und gelobt, sondern auch die Eröffnungsrede von Edwin Kuntz fand großen Anklang. Nach der Begrüßung durch Dr. Andreas Majorovits, der die Verbindung zwischen dem Künstler und der Galerie Melnikow in Heidelberg gestiftet hatte, lenkte Kuntz den Blick der Besucher auf

Triznyas « Aquarelle aus Rom », indem er zunächst die alte Italien-Sehnsucht ansprach, die den Deutschen eingeboren sei. Er zitierte Goethe und Dürer. Der eine hatte in Italien ein « Sprudeln » der Seele erfahren, der andere nahm von dem heiß geliebten land mit den Worten Abschied « O, wie wird mich nach der Sunnen frieren »

Der Bezug von Italien zu Heidelberg ließ sich leicht herstellen, den von Heidelberg aus war Goethe zu seiner Italienreise aufgebrochen, und die Heidelberger Romantiker trieb es gleichfalls ins Land, wo die Zitronen blüh'n. Kuntz erinnerte sodann an das « Elementarereignis » Willibald Kramm, den es immer wieder nach Italien gezogen hatte, auch an die Italienblätter von Hans Fischer-Schuppach sowie an die zauberhaften Architekturporträts von Brigitte Heiliger-Kramm. Der Redner machte deutlich, daß die Sehnsucht der Künstler ihren Antrieb nicht nur in der südlichen Sonne Sonne hatte, sondern auch in der freien gelösten Lebensart.

Auch den 1922 in Budapest geborenen Ungarn Mattia Triznya hatte es bereits in jungen Jahren nach Italien verschlagen. Er übersiedelte 1949 nach Rom und ist Kuntz zufolge ein echter Römer geworden. Das Licht faszinierte den Maler, daneben auch die sich selbstverständlich ergebende Begegnung mit der Vergangenheit, da die großen Kunstwerke nicht als museale Denkmäler empfunden werden, sondern als ein der Gegenwart zugehöriges Stück Leben. Gerade diesen Aspekt sieht Edwin Kuntz in den Rom-Aquarellen Triznyas verwirklicht. Gesteine zum Beispiel werden mit großer Zartheit gemalt, aber doch so, als hätten sie ewigen Bestand. Größte Zurückhaltung, Feinheit und Noblesse erkennt Kuntz auch in den Blumenarrangements des Künstlers, dessen Arbeiten er keineswegs im deutschen Expressionismus verwurzelt, sondern eher in Nachbarschaft zur englischen Aquarellmalerei sieht.

Die Bilder dieser Ausstellung, 54 an der Zahl, sind eine wahre Augenweide, primär natürlich für den Rom-Freund, der Bekanntes und Vertrautes neu entdecken darf, wie die Cestiuspyramide, in deren enger Nähe unter anderem die englischen Dichter Keats und Shelley ruhen, wie die Peterskirche (vom Pincio aus gesehen), wie die Servinianische Mauer — wie meisterhaft sind hier Licht und Schatten verteilt! — wie die Via Appia Antica, legendenumwuchert wie kaum eine andere Straße, wie der Frühling auf dem Aventin, das Stadion des Domitian auf dem Palatin, das Capitol und vieles mehr. Neben diesen Motiven von bestimmten Örtlichkeiten gibt es eine Vielzahl starker atmosphärischer Ansichten, die römisches Ambiente an sich ins Bild bringen.

Wer seine Wanderungen durch Rom — und sei es auch schon Jahre her — hinter sich hat, wer noch heute mit den alten Steinen auf du und du steht, wer sich voller Sehnsucht an die prickelnde Luft auf dem Palatin erinnert, der wird durch das Seherlebnis, das ihm die beschwingten Aquarelle von Mattia Triznya bescheren, beglückt werden. « Am Tiber entlang » nennt der Ungar eine seiner poetischsten Kompositionen, und akribische Mühe verwandte er auf die differenzierte Wiedergabe eines Olivenbaumes. Formal bewältigt sind diese Aquerelle, denen keinerlei Mischtechnik

beigegeben wurde, alle. Dazu wurden die unterschiedlichen Farbwerte mit Bedacht gesetzt, ob es sich um Geranien 'am Fenster, um einen Pinienwald oder um den Torso einer klassischen Statue handelt. Auch dem Himmel mit seinen flockigen Formationen läßt Triznya höchste Aufmerksamkeit angedeihen. Es war daher durchaus am Platze, daß Edwin Kuntz die auf allen Blättern des Aquarellmeisters mitschwingende einheitliche Stimmung in ganz besonderer Weise würdigte.

Rhein-Neckar-Zeitung, Heidelberg, 8-5-1984. Heide Seele

« És ami pedig a római tartózkodást illeti, én az életben többé nem leszek képes máshol lakni », írta Raffaello Santi, aki Urbinóból került az Örök Városba a tizenhatodik század elején. Chigi bankár pártfogoltja volt, a Medici pápa, X. Leó kedvence lett és eljegyezte Bembo kardinális unokahúgát.

Némi költői szabadsággal, de immáron elmondható, hogy a Budapestről 1949-ben kivándorolt Triznya Mátyás, aki hosszú évekig filmek készítésével foglalkozott a Cinecittàban, ma a római és a Rómába látogató magyarok kedvenc festője. Ő sem élne másutt, mint Rómában.

Az Urbs a szólás szerint hét dombon épült. Valójában, az ősi Róma hét dombja mellett, illetve azokat összekötve még féltucat kiegészítő dombot találunk. Az Aventinus mindenesetre a hét dombok egyike, csendes hely, a szemlélődésé, a hosszú sétáké, a városra néző nagy kerteké, a szigorú és félszigorú kolostoroké, kis panzióké, csöndes vendéglőké. Az Aventinuson sok papot és apácát látni, köztük, néha, az ottani ciszterek és a bencések magyar perjeleit. Hajnalban és estidőben sűrűn, de nem hosszan konganak a nagy és kisebb harangok. A Santa Sabina bazilika alapszerkezete és ezerötszázéves oszlopai fölé újabb templom épült. Az Aventinuson karácsonykor szebbnél szebb « betlehemeket » állítanak föl a jámbor barátok az olyankor oly szelíd és mindenkor nyájas olasz nép örömére. Az Aventinuson csak a gyerekek kiabálnak — a kripta-betlehemek mozgó diacsodáit elragadtatott gyerekszopránok kommentálják — a turisták, kik aránylag kevesen látogatnak el ide, átveszik a hely és a kertek ritka madarainak halk hangját. Az Aventinuson béke honol, többek szívében az áhítat. Az Aventinuson árnyasak a fák, szelídebb a nyár.

Triznya Mátyás szemben lakik, dombon, mely talán a kis Aventinushoz számítható. Már jó pár éve az Annia Faustina sokemeletes modern bérpalotájának egyik erkélyes lakását foglalja el, hitvesével Zsuzsával, sok bámulatos Szőnyi képpel, egy könyvekkel megtömött szobával és számos önkezével — önszívével, ennen lelkével — festett akvarellel egyetemben. Ez a lakás megismétel egy korábbit, mely kőhajításnyira sincs innen, a Cestius piramis és az angol temető felé vezető útról felfelé jövet, egy széles lépcső tetején. Az angol temetőben — beauty is truth, truth is beauty — Keats pihen. Csak a teste. A temető sarkából indul a sugárút a Szent Pál bazilikához. A vatikáni

Szent Pétertől a falakon túli Szent Pálig 12 kilométer az út. Diákkoromban egyszer kigyalogoltam oda. Most fújtatok, ha fölszaladok a lépcsősoron, mely a főútról Triznyáék lakásához vezet. Ott aztán egy karosszékben megpihen, egy jó római kávétól felfrissül az ember. Előbb-utóbb előkerül a festő dossziéja is. Itt és így pillantottam meg a *Római pipacsokat* is, amely Triznya akvarelljei közül máig kedvencem.

Ez a kis kép, amely alig nagyobb egy levelezőlapnál — Triznya kedvelt akvarell mérete « hogy kis lakások kis falain is elférjenek », mondta egyszer — a zöldnek, a kéknek, a fehérnek és a pirosnak olyan friss együttese, jelen helyén, írországi könyvtári dolgozószobám falán, amely mintha nem tizenhat évvel, hanem talán tizenhat nappal ezelőtt készült volna az Aventinuson, Mattia Triznya ecsetje nyomán. Rómában élő olaszországi festőnek engedtessék meg, hogy keresztnevét Mátyásról (Matyiról) hol Mattiá-ra, hol csupán az M. kezdőbetűre váltsa, minekiránt elhelyezze nevét külföldi képeinek jobb vagy balsarkába, azaz olaszosan, a keresztnév kezdőbetűjével kezdhesse aláírását.

A kis kép két hangulatot sző egymásba: az egyik a magas és az enyhe széltől balfelé bókoló kúpalakú ciprusok, a kép jobbszéléről bebólintó és a láthatárról ideintegető píneák, illetve az előtérben viruló vérpiros pipacsok *olasz táj, magyar mezők* szünesztetikus hangulatát. A képen nyár van, de nem kánikula: felhők úsznak át a halványkék égen. Az út szürkésfehér, a bokrok a zöld három árnyalatát váltogatják. A másik, az ember összetett élménye a képecske láttán. Ez a nosztalgiának, a szélfuvallat járta tündéri meleg levegő simogatásának és leheletfinoman kibontakozó színek előtt a pipacs életkedvének harmonikus öröme. Triznya Mátyás képei jókedvű képek, mintha azt a belső mosolyt, amely lényegében bujkál, azt a belső melegséget, amely Zsuzsából és kettejükön túl a Szőnyi képekből is árad, mintha az otthoni fények és az otthoni színek, a visegrádi Duna és a garganói tengerpart vízszíneit képes lenne közvetíteni ecsetje.

Kabdebó Tamás, Részlet « Vedute di Triznya » c. tanulmányából, *Új Látóhatár*, 1986/1.

TRIZNYA MÁTYÁS KIÁLLÍTÁSAI

1955 egyéni kiállítás a római « A. Brunetti » galériában
1958-63 több képzőművészeti díjat nyert olasz városokban (Vicovaro, Bracciano, Tivoli, Anzio...)
1964 az UNESCO római kollektív kiállítása
1969-71-73 egyéni kiállítások a római « Il Cavalletto » galériában
1975 egyéni Riva del Gardá-ban
1978 egyéni Desenzano del Gardá-ban
1979 egyéni a párizsi Royale-Monceau galériában
1980-82 egyéni kiállítások a Heidelberg melletti Majorovits-Gyűjteményben
1983 egyéni a berni Wittigkofen galériában
1984 egyéni a heidelbergi Melnikow galériában
1984 egyéni a budapesti Olasz Intézetben
1985 egyéni a brüsszeli Hamoir galériában
1986 egyéni a brüsszeli Hotel Amigo galériájában
1986 a római akvarellisták kollektív kiállítása

35. Piazza Navona.

AZ AKVARELLEK JEGYZÉKE (LA LISTA DEGLI ACQUERELLI)

1. Titus diadalíve - *L'Arco di Tito* - (1981), 31 × 23 cm. Lugano, magántulajdon *
2. Via Appia Antica, (1983), 25 × 36 cm. Duisburg, m.t.
3. A Palatinusz fái - *Alberi del Palatino* - (1986) 25 × 36 cm. A művész tulajdona.
4. Kis római kút - *Fontanella romana* - 23 × 31 cm. A művész tulajdona.
5. Márványlépcsők - *Scale di marmo* - (1980), 25 × 36 cm. Lugano, m.t.
6. Asconai fenyők - *Abeti d'Ascona* - (1981) 31 × 23 cm. Szabó Ferenc tulajdona.
7. Erdei patak - *Ruscello nel bosco* - (1981), 23 × 31 cm. Bern, m.t.
8. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*
9. Antik oszlop - *Antica colonna* - (1985), 31 × 46 cm. Antwerpen, m.t.
10. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*
11. Ostia Antica, (1985), 23 × 31 cm. Brüsszel, m.t.
12. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*
13. Piazza Navona, (1982), 31 × 46 cm. Lugano, m.t.
14. Claudius akveduktja - *L'Acquedotto di Claudio* - (1985), 31 × 46 cm. Brüsszel m.t.
15. A Máltai Lovagok kertjében - *Nel giardino dei Cavalieri di Malta* - (1983), 23 × 31 cm. Róma, a Lovagrend gyűjteményében.
16. A Fórum este - *Il Foro di sera* - (1981), 23 × 31 cm. Heidelberg-Rot, m.t.
17. Rómán kívül - *Nella Campagna Romana* - (1984), 25 × 36 cm. Bruxelles, m.t.
18. Az aventinuszi rózsáskert - *Il Roseto sull'Aventino* - (1979), 25 × 36 cm. Bern, m.t.
19. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*
20. Az angol temető a Piramisnál - *Porta S. Paolo* - (1984) 25 × 36 cm. Brüsszel, m.t.
21. Róma ege - *Cielo di Roma* - (1984), 23 × 31 cm. Esztergomi Keresztény Múzeum.
22. Antik romok az Appia Antica-n - *Antiche rovine sull'Appia Antica* - (1984), 25 × 36 cm. A művész tulajdona.
23. Meredek út az Aventinuszon - *Clivo sull'Aventino* - (1986), 23 × 31 cm. A művész tulajdona.

---

* magántulajdon = m.t.

24. Szent Elek temploma az Aventinuszon - *S. Alessio sull'Aventino* - (1984), 23 × 31 cm. Esztergomi Keresztény Múzeum.
25. Oszlopok Ostia Antica-ban - *Colonne di Ostia Antica* - (1986), 25 × 36 cm. A művész tulajdona.
26. A Teknősbékák Kútja - *La Fontana delle Tartarughe* - (1985), 23 × 31 cm. A művész tulajdona.
27. Falak az Aventinuszon - *Le mura dei Savelli sull'Aventino* - (1984), 25 × 36 cm. Esztergomi Keresztény Múzeum.
28. Trastevere-i napsütés - *Sole di Trastevere* - (1980), 25 × 36 cm. Róma, m.t.
29. Ásatások Ostia Antica-ban - *Scavi di Ostia Antica* - (1985), 31 × 46 cm. A művész tulajdona.
30. Ostia Antica látképe - *Veduta di Ostia Antica* - (1986), 25 × 36 cm. A művész tulajdona.
31. A Portico d'Ottavia mellett - *Al Portico d'Ottavia* - (1982), 25 × 36 cm. New York, m.t.
32. Az előző részlete - *Particolare del precedente.*
33. Tavasz Titus diadalívénél - *Primavera all'Arco di Tito* - (1984), 25 × 36 cm. Róma, m.t.
34. Foca oszlopa a Fórumon - *La colonna di Foca* - (1985), 31 × 46 cm. Lugano, m.t.
35. Piazza Navona, (1982), 31 × 46 cm. Lugano, m.t.

TARTALOM

Mielőtt szürkülnek a színek . 5

Triznya Mátyás akvarelljei 7

Szabó Ferenc válogatott versei 16

Őszi ámulat . . . 18

Szeptemberi ámulat . 18
Stupore autunnale . 19
Genezis zsoltárhangra 20
Genesi 21
Anyám leánykori fényeképére . . . 22
Davanti alla foto giovanile di mia madre . 23
Kamaszkori emlék 24
Adolescenza . 25
Képzelt hóesésben . 26
Nevicata immaginaria 27
Árny vagy csupán 28
Sei mera ombra . 29
Consolatio mystica . 30
Consolatio mystica . 31
Vincent . . 32
Vincent . 33
Poverello 34
Poverello . . 35
Esti séta a kertben . . . 36
Passeggiata serale in giardino 37
A Megnevezhetetlen . 38
L'Innominabile . 39
Ahogy öregszel . 40
Invecchiando 41
Apokalipszis 42
Apocalisse . . . 43
Régi nyár Zebegényben . 45
Teremtő ihlet . 47
Két hellaszi emlék 49

Szépség és rettenet között . 52
Aricciai látomás . . 55

Jelek az éjszakában . 58

Esti ima 59
Kalászizegéssel közeleg a nyár . 60
Az öröm üzenetei . 63
Illyéssel tünődve . 64
Esti vonat . . 65
Az Ige testté lett 66
Gyengédség Istene 67
87. Zsoltár 68

Teljes évszak . . 70

« Pusztai emberek » . 72
F. M.-nak . . 73
Tiszta ellentmondás . 77
Tengerparti elégia 79
Komoly kislány 81
Csokor . . . 82
Hozzád tartozom 83

Őszi napéjegyenlőség . 85

Növényi maradandóság 88
Bíborjel . . . 89
Hozzád tartozik . . 91
Orpheusz és Krisztus 93
Baráti biztató 94

Csillagfényben 96

Félálomban 97
Álomtájakon 101
Erosz-Thanatosz . 102
Vízözön után . 104
Második meghívás 105
« Amikor ujjongtak a hajnalcsillagok » 107
Az Uránusz felé . . 108
Képek és képtelenségek . 110
Egyszer de mindörökre . 119

Méltatások Szabó Ferenc verseiről és műfordításairól . 125

Szabó Ferenc könyvei . . 130

Vélemények Triznya akvarelljeiről (Brani di critiche sugli acquerelli di M. Triznya) . 131

Triznya Mátyás kiállításai . 138

Az akvarellek jegyzéke (La lista degli acquerelli) . 139

FINITO DI STAMPARE IN ROMA

DALLA TIPOGRAFIA UGO DETTI

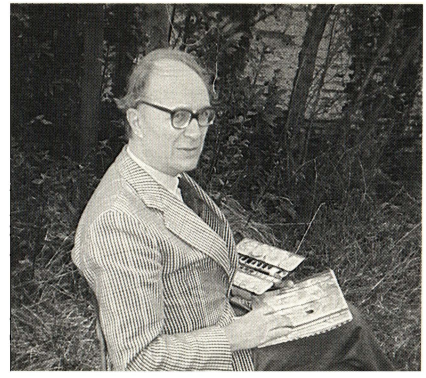

Triznya Mátyás festő

1922-ben Budapesten született. 1940-ben a pesti piaristáknál érettségizett. 1941-43 között a Képzőművészeti Főiskolán, majd a Budapesti Tudományegyetem bölcsészeti karán tanult. 1944-ben feleségül vette Szőnyi Zsuzsát. 1949-ben Olaszországban telepedtek le. 1950-51 között Rómában díszletfestő és operatőr a Cinecittàban; 1953-tól 1978-ig filmtechnikus a SPES római filmlaboratóriumában. 1955-től számos kiállítása volt Olaszországban és szerte Európában. 1973-ban a római Accademia Tiberina tagja lett. 1977-ben elnyerte a római « Dante Alighieri » Képzőművészeti Díj aranyérmét.